

Sextum

Preceptum

quedam passiones. Tertius est qui
proveit ex cordis lascivia. seu
ex inordinata delectatione. Et si
tunc homo delectatur in creatura propter se
et tibi constituitur ultimus? finis ho-
minis. sic dictum fuit supra pre-
cepto primo. ca. v. b. tunc est mortale
peccatum. **S**imiliter si mortale dele-
ctationis consensu habet in actu peccati
mortalis. ut dicitur in penultimo pre-
cepto. **S**icut si opus delibere
in cogitationibus. verbis vel opibus.
que alias sunt mortalia peccata.
de isto risu dicit Christus luc. vi. **V**e
vobis qui nunc ridetis. quia flebitis.
Ve autem dicit peccatum mortale. **S**i
autem ex fureptione quis rideret.
vel sine consensu in mortale. hoc tamen
ex quadam levitate animi. vel ale fieri
possit. **S**ic iara. gen. xviii. de pro-
phetis risu qui est peccatum mortale
super illo luce. vi. **V**e vobis qui
nunc ridetis. dicitur exposito res
communiter. qui ridetis scilicet pro ineptam
leticiam ad peccatum mortale decli-
nantes. secundum illud psalmi. **Q**ui letatur
cum malefecerit. et exultat in
rebus pessimis. **O**rdine ergo con-
traio faciam? modo lugendo ut con-
solemur. **R**ationem in malis psalmi.
risus dolore miscbitur. et extre-
ma gaudij luctus occupat. **S**ed
in devotis **M**ath. v. beati qui fle-
tis. quoniam ridebitis. **E**t psalmi ait
Cutes ibant et flebant mittentes
semina sua. venietes autem veniet
eum exultantes. luc. xxiii. nonne sic

Capitulum

Primum

oportuit pati Christum. et ita intrare
in gloriam suam. Amen

Sequitur. vi. preceptum. Cap. primum

Nunc de vi. precepto
occurrit dicens. qui
sed non mechabris
Mechia autem prope dicitur
adulterium viri. **A**dulterium ve-
ro est omnis inordinatus concubitus
maris et feie. qui conjugalis thoro
violatur. In hoc ergo sexto ma-
dato dominus volens prohibere omnem
inordinatum concubitum non dixit ge-
neraliter. non adulterabis. sed specialiter.
non mechabris. **E**st ei proprie me-
chia adulterium viri. **S**ed de hoc po-
tuit propter duo. **P**rimo ad signifi-
candum quod adulterium viri. a alio est
illicitus concubitus est primo a prin-
cipaliter prohibetur tamquam illud quod de
se est maius peccatum quam mulieris
adulterium vel fornicatio. vir enim
secundum Augustinum de adulterio coni-
ugalis est fortior ad resistendum
concupiscentie: habet rationem ma-
iorem. et mulier est sibi ad regem-
dum commissa. **I**deo peccat directe
et per se gravius fornicatio quam mu-
lier. licet utrumque sit mortale. videlicet
viri. et feie fornicatio. **D**icit autem
notanter directe et per se. quia per ac-
cidentes illicita mulieris fornicatio
et maxime adulterium fit gravius pro-
pter ea que nata sunt ex ea sequuntur per
lis occasio. impedio conceptus.

exhereditacō filioꝝ legitimo
 rō geneis ignobilitacō . p
 racō aboz suū . cetera hmoi . p
 pter que in maledictioe relin
 quit memoriā eiꝝ . a de decus il
 liꝝ nō delebitur . eccl̄ . xxiii . **S**
 cūdo dixit In spāli nō mecha
 beris . **A**d excludēdum hūane
 puer sitatis opimionē . qua vi
 ri nōnūqꝫ putāt nō indecēs vl
 turpe si fornicentur . pmo de
 incōtinētia glōziātur . a p op
 positum mulierē vlut infamē
 psequūtur . **V**n̄ aug⁹ . de decē
 cordis dicit . **A**d hoc dilapsa
 est hūana pzūfitas ut vir ha
 beatur qui vict⁹ est a libidie .
 a non habeatur p viro q̄ est
 b libidinis victor . **H**oc ergo
 mādato . non mechaberis s̄m
 Aug⁹ . **E**ro . xx . phibetur etiā
 ois illicit⁹ ocubitus . a etiā om
 nis genitaliū mēbroꝝ . siue fiat
 per concubitum . siue illicitus
 a inordinatus . siue etiā in natu
 ralis vsus . vl cōtactus qui fit
 ad pzuracōē libidinis . a cā ex
 piende vneree delectacōis . de
 hoc etiā luxurie vicio tria p̄ci
 palit̄ iam sūt vidēda . **P**rīmo
 q̄ detestabile illud vitium fit
Scdo de remedijs cōtra luxu
 riam **T**ercō de falsis excusacōi
 bꝫ quozūdā dicentū se nō pos
 se cōtinere . **Q**ntum ad pri
 mum notādū q̄ hoc vitū i se
 est abhominabile ppter q̄ncqꝫ

est enim nōciūū q̄ntupliciter
Et est p̄t̄ triplices eiꝝ effcūs
 miserabile . **A**b hōminabile ē p̄
 mo . qz est anxiatiūū a p̄niam
 inducēs **J**ero . **A**ppetitus forni
 cacōis anxietas est . facietas
 vero p̄nia . **V**n̄ p̄cedētia sunt
 āxietates mlte q̄s dñs sp̄mas
 vcat **O**see . ii . di . **S**epiā viā
 tuā sp̄mis . **S**p̄me sūt vigilie
 timores . exp̄se . a sollicitudies
Scdo ē erubescibile vicium
Vn̄ **J**ob . xxiii . oculus adulteri
 obfuat caliginē . illud natura
 p̄clamat . a seneca cōi d̄poge
 nē . q̄ canin⁹ dicitur ut **A**ug⁹ .
 dicit in de ciui . dei . **T**ercō est fe
 tidum . **V**n̄ **J**oh̄el . i . Jumenta
 cōputruert in stercoꝝ ribꝫ suis .
 vbi s̄m greḡ . **S**terc⁹ luxuria .
 a oputrescere est mozi . nā eti
 am ad lram dicit wilh̄ . de vi
 tijs . viri sp̄uales fetozē huius
 p̄cā interdū sentiunt . ut scola
 ris q̄ p̄ntiaꝫ scorti in sua domo
 sētiebat p̄ fetozē . **E**t archidia
 conus q̄dā in suo sētiebat q̄n
 fornicatus fuerat **Q**uarto est
 fedū seu maculosū . **V**nde sup
 illud . i . **C**or̄ . vi . **O**mn̄e peccatū
 q̄d cūqꝫ fecerit homo . extra cor
 p⁹ est . q̄ aut fornicatur in cor
 p⁹ suū peccat . dicit . glō . **C**etra
 p̄cā tm̄ aiāꝫ maculat . fornicā
 cio vero non tm̄ animā . sed a
 corpus otainat . a **S**eneca in
 voluptate nihil est maḡficū

Sextum**Preceptū**

nisi qđ naturā deo p̄ximā dece-
at. qđ mēbroz vilū ac turpū
ministerio vlxmēs delectatio
eritū sed at. **Quāto** est infame.
Vñ eccl̄. xlvij. **Inclīnasti** femo-
ra tua mulieb; a postea macu-
lā dēdisti in gloria tua. **Est** igz
luxuriosus iā qđā infern? hñs
ignē cōcupie. fetozem immūdi-
cie. a vermē cōscientie. **Se-**
cūdo luxuria est qñ qz generi-
b? nociua. xl displicibilis **Pri-**
mo deo; cui? tēplū violat? pol-
luit. **Vñ**. i. **Cor**. iij. a. vi. nesci-
tis qđ tēplū dī estis vs. a spūs
domini habitat in vobis. **Si** qđ
aut templū dei violauit. dispēz-
det illū de9. **Et sequitur** **Empti**
estis p̄cō magno. glorificate
portate deū in corpe v̄ro. **Sup**
quo vltimo vrbō dic. glō. **Si**
non parcis tibi p̄p̄ te. xl p̄ce-
tibi p̄p̄ deū. qui sibi fecit te do-
mū. **Secūdo** displic; angelis
omnib; qđ homo relicta spūa
li natura. p̄tē iumentā; sociat
sibi. a eidē se copulat. vñ dē i vi-
tas p̄m. **Angel?** ad aspectū for-
nicatois nares obturauit. non
aut ad fetozē cadaueis. displic;
c; aut valde p̄p̄o angelo. qđ h̄m
p̄s. **Angelis** suis de9 mādauit
de te ut cus. te multum ei displic-
ter; iuueni. cui t̄r dīss; in custo-
diā rex filiā suam. si custodis
negligentia violaretur. **Dicit**
ergo **Bern**. In quouis angu-

Capitulū**Primum**

lo. In quouis diuorsio reuerē-
tiā exhibe angelo tuo. ne au-
deas illo p̄sente. qđ me videte
nō audēs. **Tercō** luxuria in e-
iuiatur multū p̄rio. qđ rapit ei
nō sua. h̄ seipm **Ido** p̄u. vi. nō
grādis ē culpa cū qđ furat9 fu-
eit. furatur ei ut e furiētē i pleat
aiā; de p̄h̄sus qđ reddet septu-
plū **Qui** aut adult ē p̄p̄ cordis
in opiā p̄det aiā; suā. **Inops** ei
ē adult corde. qđ inspiēs carēs
dī sapia **Inops** ec. qđ nulli fidē
suat aitei ut pt; i dauid. ij. Re-
x. xij. **Qui** fidelē mlitē p̄curauit
occidi fact? adulter. **Quāto** no-
c; luxuria p̄prio subiecto in re-
b; ut pt; luc. xv. in filio prodi-
go. qui cōsumpsit luxuria oēs
s̄bstatiā suā. noc; in corpe. qđ
senescere fac. vitā adimit. vires
eneruat **Ido** interdū ec. multi
p̄pter v̄m? luxuriā interficiun-
tur. ut pt; de sych̄ filio. emoz.
gen. xxxij. noc; etiā; in fama
Vñ dē gen. penultimo. **Ruben**
propter luxuriā. p̄r iacob p̄ua-
tus est primogenitura. **Ruben**
inquit primogenitus me? **Et**
post prior in domis. maior i im-
perio. sup̄ esse debueras. **Sed**
seqtur. non crescas. **Quāto** luxu-
ria est displicibilis **Quia** valde
plac; dyabolo. ut pt; in demo-
nibus incubis a succubis **Vñ**
Job. quadragē. legitur. **Uhe-**
moth i locis humidis dormiē.

nam in luxurie peccō demon sp
 bimos hōies luctur. a emit p
 vilissio peccō sede a momēta
 nee delectacōis. Tercō luxuria
 ē abhominabil' pp' triplices
 eius effectus. Prim' ē. q' luxu
 ria est multū efficac' ad capie
 dū hōies. Vñ numeri. xxij. ba
 laam eā elegit. ad vincendū
 israhel. quē alias vincere neq'
 uit. sapientissimos cecavit. ut
 salomonē et dauid fortissios
 dicit ut sampsonē. Secūd'
 ē. q' luxuria ē potēs ad retinen
 dum in malo. Vnde pū. xxij.
 fouea profunda os aliene simi
 lis vulue. cui iratus est dñs. in
 cidet in eā. Qui enim hoc viciō
 laborat. vix pōt capere ea q' dei
 sunt. i. cor. ij. Aialis homo nō
 capit ea q' sūt dei. Et dan. xij.
 In semib' de quib' dicitur. de
 clinauerūt oculos suos ut nō
 viderent celū. nec recordaren
 tur iudicōz iustoz. vnde et q'
 vxorē duxit. non se excusauit
 cū alij se excusarēt de vniēdo
 ad cōiuuiū. ut pat' luce. xij.
 Tercū effectus ē q' durissime
 sūituti subicit. Animā enī nō
 bilissimam facit seruiē corpi
 et ei' turpissimo mēbro totū
 corp' siue hōminē facit seruire
 mulieri. Vñ tuli' Ego nullū
 liberdico cui mulier impat. le
 ges impōnt. vcat. vniendū
 est. abicit. atxūdū est. hūc er

go nō modo seruū. s' nequissi
 mum suū iudico. **M**alitia f
 etiaz hui' vicij pt' ex septem
 filiab' q's enumeat greḡ. xxxi.
 mōz. que sunt cecitas mentis
 In cōfide acō. p' cipit acō. amor
 sui. odiū dei. affectus pñtis se
 culi. hōz or et desperacō futuri.
 quaz pprietates ostēdit scūs
 thō. 2. 2. q. Clij. di. Quādo infe
 riores potentie vlxmēter affi
 tūtur ad obiecta sua: osequēs
 est q' supiores vires deordmē
 tur et impediātur i suis actib'.
 p' vitū aut luxurie appetitus i
 ferioz sc' occupabilis vlxmē
 ter intēdit obiecto suo. sc' de
 lectabili pp' vlxmētia de
 lectacōis. et ideo consequēs ē
 q' p' luxuriā maxime supiores
 vires deordmentur. sc' racō. et
 volūtas. Sūt aut racōis qua
 tuoz act' Prim' q' dē simplex
 intelligētia. que cōprehēdit
 aliquē finem ut bonū. Et hic
 act' impeditur p' luxuriā s'm
 illō dan. xij. Spiritus de cepit
 te. et cōcupiscētia s'buertit cor
 tuū. Et q' tum ad hoc ponitur
 cecitas mentis. Secūsus actus
 est cōfiliū de hīs que sūt agē
 da pp' finē. et hic etiā impe
 ditur p' occupiscētia luxurie. Et
 q' tum ad hoc ponitur precipita
 cō que impōtat s'btractionē
 cōfiliū. Tert' est iudiciū de
 agēdis Vñ dan. xij. Senes

Sextum Preceptum

auerterunt sensum suum ut non recordarentur iudiciorum iustorum. Et quantum ad hoc ponitur inconsideratio. Ortus est preceptum rationis de agendis. quod etiam impeditur per luxuriam. ne exequantur quod decreuit esse faciendum. Ex parte autem voluntatis consideratur duplex actus. mordiat. quorum unus est appetitus finis. Et quantum ad hoc ponitur Amor sui. quantum scilicet ad delectationem quam mordiate appetit. Et per oppositum odium dei. in quantum de perhibet delectationem occupat. Alius est autem appetitus eorum qui sunt ad finem. et quantum ad hoc ponitur affectus presentis seculi in quantum scilicet in eo vult frui voluptate. Et per oppositum ponitur despectio futuri seculi. Quia dum nimis detinetur carnalibus delectationibus: non curat pervenire ad spiritualia. sed eas fastidit. **¶** Quoad secundum principium. non dicitur quod contra luxuriam septem sunt remedia. Nam cum luxuria sit ignis quodammodo ollam semialium vasorum calefaciens: operatur ut quodammodo aqua frigida in ignem percipiat. et ligna subtrahat. vel ollam ab igne semoveat. Unum primum remedium est contra luxuriam ut ad aquam recurrat frigida ad lras. se in frigidam aquam. vel lacrimis se riget. vel aliquam aquam tribulationis sibi intet. ut disciplinam bonam quodammodo sibi det. vel flagellet se fortiter. vel capillis se trahat barbe vel capiti.

Capitulum Primum

vel tribulationem inferni vel alterius saltem ymaginet. **¶** Jo. Eccl. xi. Malicia vinum. luxurie oblivione facit. luxurie multe. Sic in vitali primo. per quam mulierem hospitans temptabatur. candela accensa omnes digitos obussit. dicens. Si hunc ignem sufferre nequis: quomodo sustineres infernale. unde non mirum si quodammodo aqua domus luxurie ignis cremat. quod aquam tribulationis assumme tardat. Secundum remedium ut temptat materiam luxurie. ut sunt cibi et potus nocivi per abstinentiam subtrahat. Et sicut de re dicitur. foret quod diceret sibi displicere domum suam manerari. quod accense domum continue fasciculos flammigeros imiceret. Sic qui luxuria ardet. a carnes vinum et cetera superflua non vitat. Nam sicut ligna filie exarscit ignis. Et sicut virtute hominis sic iracundia illi est. dicitur Eccl. xxviii. Tertium remedium. ut quis se elonget ab igne luxurie visu. auditu. tactu. et cohabitatione mulierum quantum valet. quod iubet apostolus prima Corin. sexto dicens. Fugite fornicationem. ubi ambrosius. Cum aliis nempe vicinis potest expectari consiliatus. hanc fugite. ne approximetis. quia non potest aliter melius vinci. In cuius exemplum Joseph fugiens pallium in manu mulieris reliquit gen. xxxix.

Marginal notes in a smaller script on the right edge of the page, partially cut off by the binding.

h a saluabitur aia ei? **¶** Quartum remediū. Cū luxuria non sit qualiscūq; ignis. s; iferna-
lis: oracōe opus est. Et sicut
paciētes hūc ignem quī infer-
nalis dicitur. vel sancti antho-
nij. non recedūt de ecclia sācti
anthonij nisi liberētur. Sic ta-
les nisi uiuēt. ab oracōe nō
cessent. ⁊ adiutus de her; quis
sancto grās quotidie agere
q̄ eū uiuit. hoc remediū docet
sap. viij. Sciu q; non possum
aliter esse continēs nisi de⁹ det.
⁊ hoc ap̄m erat sapiē scire cui⁹
esset hoc donū. adij dñm ⁊ de⁹
catus sum illū. **¶** Spāliter autē
virginū uirginū hic seruiēdū
est. s; a uotis stultis ⁊ indiscre-
tis cauendū. **¶** Quintum reme-
diū ē occupacō seu labor. Sūt
enim tria i hōie occupāda. vi-
delic; mens p̄ncipalissime. se-
fualitas. ⁊ corp⁹. ne otū habe-
ant. alias p̄ has tres ptes. ne-
lut p̄ rmas tēptacō intrat. vñ
i uita sp̄m p̄es dixerūt occu-
patū vno. oco sū uēo plurib;
de moib; tēptari. Et Bern. oi-
um tēptacōnū ⁊ malaz cogi-
tacōnum sentina est mens oti-
um. Et Jero. ad rusticū. Sēp
aliquid opis facto. ut te dya-
bol⁹ inueniat occupatū. mens
enim occupāda ē meditacōe
scripturarū. vñ Jero. ad rusti-
cum. Ama scripturaz studia ⁊

carnis uicia non amabis. Sē-
fualitas aliquo tristabili ca-
stigāda est. ut in primo mem-
bro dictū ē ne lasciuat. Cor-
p⁹ etiā corpali labore grauan-
dū est interdū. Vñ in uita spa-
trū. pater cum esset artifigul⁹
⁊ nimis impugnaretur a for-
nicacōe: figurauit de luto vxo-
rē corp⁹q; dixit. Ecce nūc p̄ te
⁊ vxore laborare oport; ⁊ p̄ 9
pauco s dies cum tēptacō nō
cessasset: figurauit de luto filiā
dicēs. ecce nunc ⁊ filiā nutrie
oportet. Cūq; labore minimum
uxaretur. dixit corp⁹. p̄o. Si
hūc laborē ferre nō uales: no-
li fornicari. Quā diligentia vi-
dens de⁹: ab eo temptacōem
fugauit. Sextū remediū est
elemosina. vñ. i. thi. iij. pietas
ad oia utilis est. vbi glō. am-
bro. Si quis misericordiā se-
quitur. si lubricū carnis patia-
tur: vapulabit quidē: s; nō pe-
ribit. Sanctus tho. in. iij. di.
xlvij. dicit nō p̄bit. id ē dispo-
netur p̄ talia opa mie ad non
peundū. **¶** Septimum reme-
diū ē attēta custodia memo-
rie. cū inuocacōe dñe gratie.
ne inimic⁹ menti cogitacōnes
luxuriosas inserat. Et si imise-
rit: statū expellamus conatu ⁊
oracōe. Sic enim caput ser pē-
tis cōterim⁹. Sic s; m ps. b̄tis
qui tenebit ⁊ allidet puulos

suos ad petram. h. fm cõe di-
ctũ. principijs obsta. tarde me-
dicina patet. Sicut enĩ faciliẽ
corui in orto tuo mĩdificantes
expellũtur. si phibẽtur cum so-
la ligna. siue stipulas cõporta-
re inceperint. difficilius. si oua
genuerint. h. difficilius cũ ope-
re pullos habuerint. Sic etiã
faciliter cogitacõni resistit q̃s.
difficili? delectacõni. h. difficile
consensui. seu opi. Optimũ est
ergo grã stabilire cor: lxxb. xiiij.
¶ Quo ad tertiu p̃ncipale no-
tãdũ q̃ multi luxuriosi sunt q̃
dicũt se nõ posse otinere. Qd nõ
est vrũ si ad p̃fata media ten-
derent. pbatur tripliciter. Pri-
mo autõitatib? scripture. Nã
gen. iiii. ad chayn deus dixit.
Sub te erit appetitus tu? ⁊ tu
dñalẽris illi? Itẽ Ecc̃i. xv. deus
dicit hõim. Apposui tibi ignẽ ⁊
aqua. ad qd vlueris pone ma-
nũ. An hõinẽ vita ⁊ mors. bo-
num ⁊ malũ. quod placuerit
dabitur illi. Et aplũs. i. Cor. x.
fidelis deus qui nõ p̃mittit vs
temptai sup̃ id quod potestis
Et xp̃us math. xi. Iugum meũ
suauẽ est. ⁊ on? meũ leue. Et q̃
modo leue: si importabile. Et. i.
Joh. v. hxc est caritas dei. ut mã-
data ei? custodiam? ⁊ mãda-
ta ei? grauiã nõ sunt. Et Jero-
maledict? q̃ dicit dxũ p̃cepisse
impossibile. Et Augu? nemo

peccat i eo qd vitæ nõ p̃t. qz
fm eũdẽ peccatũ est ad eo volũ-
tarium. q̃ si non esset voluntari-
um: nõ esset peccatum. Et nedũ
ista theologij. h. etiã tradunt
philosophi. Et ut dicit phi-
losophus terciõ ethicozũ. Su-
m? dñi omnium nostraz ope-
racõnum a principio vsq; in fi-
nem. Et Seneca. Obmitte ex-
cusacõnes: nemo peccat inuit? **S**
Secundo idẽ ostendit m
expiẽtia humanozum actuum
Nam ab actu luxurie facit ces-
sare vrecũdia. de visione pau-
corum hominũ. Cur ergo nõ
attente ymaginata: a tempta-
to visio dei ⁊ omnium angelo-
rum et sanctorũ. Ideo Boeci? **I**
i fine. v. de consol. phie. Mag-
na vobis si dissimulare nõ vul-
tis iudicia est necessitas pbita-
tis cũ ante oculos iudicis agi-
tis cũcta cernẽtis. Itẽ ab actu
fornicacõis cessare facit timor
mutilacõnis vel mortis corpo-
ralis intẽle ymaginatus. ut pa-
tet in istis. qui fugiunt mortẽ
ad loca vbi nulla est mulier.
Cur ergo non idẽ facer? timor
mortis eternẽ. ⁊ vtriusq; hõis?
Vnde pũ. xx. dolor vulneis ab-
sterg? mala. Itẽ ab actu luxurie
compesceret amor pecunie. ut
si ex otinẽcia lucri detur? q̃s ca-
stz. vel mille mãcas. Cur ergo
nõ otinerem? apt? r̃gnũ celoz?

Sextū**Preceptum**

propter quod quidam se castrauerunt.
Math. xix. Ideo **Bern.** dixit
 Ignosce dñe. excusamus. ter
 giuerfamur. vix est aliquis q̄
 in eis que ad te sunt velit expiri
 quid possit. etiam quod promptissi
 me potest in carne. vel in secu
 lū. siue timor impulerit. siue cupi
 ditas traxerit. **Tercio** per idem
 a simili in irrationabilibus. **Nā**
 piscis se tunc potest ab esca si ha
 mum suspicatur. **Auis** a cibo
 rethris si dolū suspicatur. **Aia**
 lia a laqueo cauēt abscondito
Cur ergo homo se non tparet a
 veneno luxurie. a cibo delectatio
 nis. et a laqueo demōis. cū talia
 vire cognoscat. **Vnde** eccā. vij.
Inuēi mulierē amariorē mor
 te. mulierē id est voluptatē que
 corp⁹ necat et aīaz. **Ca. ij.**

Iam de speciebus luxurie et
 eius fomentis tria sunt
 videnda. **Primo** que sunt
 species luxurie. **Secundo** que sunt oc
 casiones graues luxurie ut ca
 t⁹. tact⁹. oscula. et que sunt pec
 cata choree et hmoi. **Tercio** que
 lia peccata sunt tact⁹. oscula. et hu
 iusmodi quo ad grad⁹. **Quin**
 tū ad primū nondū in thō.
 2. 2. q. Cij. q. plures sunt dif
 ferentie seu species luxurie que po
 nuntur. xxxv. q. i. ca. **Lex** illa **Et**
 excedit se in malicia in q̄ gr̄
 d⁹ hic annumeratur. **Prima** est
 simplex fornicatio **Secunda** pe

Capitulū**Secūdum**

ior adulteriū **Tertia** incestus.
 et vtrāque agguat raptus **Quarta**
 sacrilegiū **Quinta** vitium con
 tra naturā. omnibus istis pecca
 tur contra sextū preceptum. **Prima**
 est simplex fornicatio. que est
 concubitus soluti cū soluta pri
 us corrupta. quod dicitur propter
 stuprū. quod non est simplex for
 nicatio **Intelligitur** in **Alexā.**
 de ha. i. suo tercio **Solutus** et
 soluta a vinculo matrimonij.
 et sanguineitatis. et ordinis. religi
 onis. et voti continentie. vñ forni
 catio proprie dicitur luxuriosus usus
 viduarum. meretricū. et concubina
 rum et iam corruptarum aliarum **Hec**
 simplex fornicatio species est mor
 tale peccatum. **Quod** potest primo thōb.
 iij. vbi thobias ait filio suo.
Attēde tibi ab omni fornicatione. et
 propter uxorem tuam non patiaris cri
 me scire. **Crime** autem importat
 peccatum mortale **Item** gal. v. pre
 missa fornicatione et alijs qui
 busdam vicijs dicitur. que talia agunt.
 regnum dei non possidebunt **Et**
 i. cor. vi. nolite ezare. neque for
 nicarij. neque ydololatrias seruientes.
 neque adulteri et c. plura ibi po
 nit **Et** sequitur. non scitis tales re
 gnum dei possidebunt **Ephē. v.**
Scitote quoniam omnis fornicator et
 immundus. aut auarus quod est
 ydolorum seruitus non habet heredita
 tem in regno dei. **Vñ** numeri.
 .xxv. legitur. quod cū fornicatus

Sextum Preceptum

eēt populus israel cū filiabus moab. Iussit deus cunctos principes populi suspēdi in patibulis contra solē. a occisi sūt de populo .xxiiii. milia. Ex quo patet quod omnes sequētes species luxurie sūt semp pccā mōrta. qz quelibz spērū sequētū ē maior q̄ sit simplex fornicacō. **Secūda** spēs est stupr q̄ ē illegitim⁹ occubitus. quo virginalis integritas corūp̄tur. nulla pactōe scz cōiugalī p̄cedēte. Et est gr̄uioꝝ q̄ simplex fornicacō. Nā valde multa mala ex stupro sequuntur. **Primo.** qz iniuriatur virgini. si eam vi opprimit. vel si eam nō opprimit vi. tñ eā seducit. ppter qd si eā vi opprimit. vel seducit. tētur in foro cōscie ut eā ducat. aut ei satisfiat. vel se cū ea cōp̄at. **Vñ Exo. xxii.** Si seduxerit q̄s virginē nōdū dēsp̄sātā. dōrmeitqz cū ea. dotabit. a habebit eā in vxorē. Si autē pater virginis dare noluerit. reddat pecuniā iuxta modū dōtis quā virgines recipe osueuerūt. Et si quis virginē rapuerit. a stuprauerit. adhuc graui⁹ est pccm. Et filiter si vi opprimit. **Secūdo** infamiā pōt corrupta incurrere. **Tercio** virgo p stuprum sepe impeditur a legitimo matrimonio cōiūdo. qz ppter infamiā eā null⁹ duc; facili⁹. **Quarto** ponitur in via

Capitulum Secūdū

meretriciā di. qz famā pdita a virginitate: p̄moꝝ fit ad malū. **Quinto** i corpe. a aia destruit. **Sexto** sequitur nōnunq̄ volūtaria impedicō prolis per venena sterilitatis. a occubitus in debito s pccā cōi naturalī. **Sextimo** volūtaria pcuracō abozsum a occisio plis nōdū baptisate interd. **Octauo** stuprans sic de teiorat tra; virgis. quista que poterat reddere fructū centesimum. solū reddit sexagesimū. vel tricesimū. **Nono** recipitur thsaur⁹ irrecupabilis virginitatis. cū quo non dispensatur. quia a nemine reparatur. **Hui⁹** pccā magitudinē ostēdit scriptura gen. xxxiiii. d. qz syclx filii⁹ emoz qui dynam filiam iacob deflorauit. ideo infct⁹ ē cū patre suo. a toto populo vrbs sue. **Tercia** spec̄ies luxurie est adulterium. **Est** autem adulterium illicitus cōcubitus quo cōiugalī thozus violatur. **Et** dicitur adulteriū. quasi accessus ad alterum thozum. **Et** semp est mortale peccatum. **Et** si vtraqz plona est in mrimonio cōstitutā: est gr̄uioꝝ q̄ si solū altera. **Aggrauat** etiā p violentiam. ut si alicuius vxor vi rapiatur de domo matris. **Et** itez fit gr̄uioꝝ. si vxor rapta vi per violentiam opprimatur. **Iteꝝ** eē aggruatur peccatū

Sextum**Preceptum**

per alias circūstantias. vici; si
 vna psonaz fuit religiosa. ⁊
 alia in m̄rimonio cōstituta. ⁊
 vna fuerit in sacris ordib⁹. ⁊
 alia in m̄rimonio. aut si fuerit
 adinuicem cō sanguinee. viri
 etiā ut supra patuit ceteris pa-
 rib⁹ plus peccāt q̄ mulieres.
 q̄z dēterēt eē rectores. **¶** Q̄n-
 tū aut malū sit adulteriū ptz
 ex septem. **¶** Primo. qz assimilāt
 homicidio quodāmo: ⁊ ē ma-
 ius omi pecunie furto. ⁊ sic fit
 iniuria aut coniugi. pprie. aut
 aliene Cū ei vir ⁊ mulier sint
 vna caro. qui auferit vxorem
 suā alicui. idē est ac si ei seip-
 sum auferret. vñ adulteriū ex-
 supat omne furtum Quia qd
 auferitur. vici; creatura racōna-
 lis meli⁹ est q̄ q̄cūqz terrena
 s̄bstātia Idcirco phibitō ad-
 ulteriū immediate ponitur i de-
 calogo post phibitōez homi-
 cidij. ⁊ an phibitōez furti vñ
 clemens pp. dicit. qd in omib⁹
 peccis adulterio grau⁹ scdm
 i p̄mis tenet locū. **S**; fur suspē-
 ditur pro pua re. ⁊ adulter q̄
 si nihil patitur. **E**tiam adultē
 q̄ peccat cum soluta. se furatur
 vxori legitime. **S**cdō fit per
 adulteriū iniuria maḡ deo. cu-
 ius sacramētū violatur ⁊ ma-
 culatur. qd i paradiso instituit.
 incarnatus approbavit. ⁊ pas-
 sus sanctificauit. **C**ontra illd

Capitulū**Secūdum**

Coll. iij. viri diligite vxores ve-
 stras sicut ⁊ xp̄us eccliam suā
 dilexit. p qua vici; sanguinē
 fudit. ⁊ de cui⁹ xp̄i latere sacri-
 menta oia fluxerūt. **A**dulter
 enī qd de⁹ cōiunxit sepat **T**er-
 cō ex adulterio sequūtur homici-
 dia sepe **Vñ. ij. Re. xi. Statim**
 postq̄ dauid adulteriū cōmi-
 sit. pcurauit occidi fidelē vriā
 militem suum. **Q**uarto tales
 info: tuātī sūt sepe i trāitorioy
 reb⁹. ut ptz in eodē dauid. cui
 .ij. Re. xij. **D**e⁹ post adulteriū
 dixit. non recedet de domo tua
 gladi⁹ vsqz i sēpitemū. eo qz
 despxeis me ⁊ tuleris vxorem
 vriē et hxi. **Q**uinto interdū ex
 adulterio sequitur exheredita-
 cō filioy legitimoy i malum
 magnū tpale eoz. ⁊ in malū
 aime adultere. que tenetur re-
 stituere. **Vñ Eccl. xxxij. Qu-**
 lier ois reliquēs viz suū pec-
 cabit. **S**tatuēs hereditatem ex
 alieno m̄rimonio. ppt̄ hxc omi
 lege phibetur adulteriū. ⁊
 grauib⁹ p̄mis punitur. **I**deo
 sexto adulter cōtra oēz legem
 peccat. **P**rimo oīra legē natu-
 re que dicit. qd tibi nō vis fieri.
 altei ne feceris **E**ull⁹ aut est
 qui velle; vel velle debet; qz ali⁹
 cum sua vxore vel filia luxuria-
 retur **I**deo gen. xvi. **A**bime-
 lech statuit q̄ nō fuit de lege
 circūcisoy. ut quicūqz vxore

primā fidem tales irritam faciunt. **S**ecundo quod ibi semper committitur furtum. vel rapina. quod deo sacratum. eo iniusto. auferitur. quod tunc peius est. quod tunc subtractum donum est incompensabile. unde ecclesiasticus xxvi. omnis potestatem non digna est anime continetur. **T**ercio quod vase deo sacrato immunde quis abutitur. **S**icut enim in loco sacro quis luxurias. vel peccatas. alius plus peccat. quam extrinsecus talem similia fatens. **S**ic etiam plus peccat. qui cum persona deo sacrata peccat. quam maculat. contra illud psalmi liij. **M**undamini qui fertis vasa domini. **N**on sicut qui calicem in lutum proiceret. sic isti corpus deo sacratum in lutum peccati proiciunt. **Q**uarto de angelo domini qui deo servire debet. fatuit de more spurcissimum. **V**nde malachias ii. labia sacerdotis custodiunt scientiam. et legem requirunt ex ore eius. quod angelus domini exercituum est. **Q**uinto de domino facit hominem bestiale. deo enim sacrata persona. veatur de quo. **V**nde exo. xxij. dominus non detrahens. potest enim sacerdos ostendere. quod nullus valet angelus. et similiter dimittere de peccatis. **S**exta species luxurie est peccatum contra naturam. per quam intelligitur omnis inordinata effusio seminis extra vas sibi debitum in ordine ad generationem. **P**redicatio autem de hoc vicio pu-

blice debet. quilibet cautus esse. et tamen in genere de ipso loquitur. taliter tamen. quod qui rei sunt ex hoc valeant cognoscere culpam suam. **S**ed species et modos huius turpitudinis non expedit communi populo particulariter explicare. ne pure aures maculentur. et ne quis facere discat quod ignorabat. **Q**uilibet tamen distincte in confessione si reus est se debet accusare. et confessor prudens de hoc caute ubi oportet rimari. **S**unt autem huiusmodi nefandissimi peccati multi modi secundum theodorem. ubi prius. **P**rimus vocatur immundities siue molities. puta quando sine cubitu. voluntarie procuratur pollucio contra delectationis venere. **E**t fit per contactum proprii genitalis siue aliter. et per quoscumque alios modos illicitos. quibus huiusmodi pollucio procuratur voluntarie propter experiri delectationem veneream. **S**ecundus modus a peior fit quando non servatur naturalis modus oculendi. **E**t hoc fit quantum ad instrumentum. vel quod non ad debitum vas. sed quod a natura ad generandum deputatum est. aut quantum ad alios oculendi modos bestiales. a monstruosos. **T**ertius est peior secundum ordinem. et proprie vocatur sodomiticum peccatum. quod fit per cubitum ad non debitum sexum. puta cum masculo cubitum cum masculo. **A**ut femina cum

fia. de hoc peccō loquitur apls
Rō. i. Quartus est pessimus. q̄
 dicitur bestialis. et fit p̄ cōcubi-
 tum rei non eius dē sp̄i. ut cum
 quis cōcubit cū bestia. hoc pec-
 catū sexte sp̄i. vicz viciū cōn-
 naturaz est grauissimū int̄ oīa
 peccā carnis s̄m aug⁹. de adul-
 teriis cōiugijs. Et patet hoc
 tripliciter. Primo quia grauif-
 sime hoc de⁹ puniunt. qz causa
 diluuij fuit s̄m methoduū. Vñ
 gen̄. vi. omnis caro corruat
 viam suam sup terrā. oīs caro.
 id ē homo. et gen̄. xix. dñs plu-
 it sup sodomā et gomorrā ignē
 a sulphur de celo. Et gen̄. xxx
 viij. Onā fūdebat semē sup ter-
 rā. idcirco percussit eū dñs. Se-
 cūdo leges pena mortis hoc ple-
 ctūt Vñ leuit. xx. Qui dormie-
 rit cū masculo cōitu feineo. mo-
 riatur. Tercō infra bestia hōie;
 mergit. nulla enī bestia similia
 facit. non ergo mirz si ut facti
 dicunt et Jero. p̄fertū. in nocte
 natiuitatis xp̄i ones sodomite
 occisi sūt. Et fere incarnai de⁹
 b̄ ppter hoc vitū desijt. **¶** Se-
 cūdo p̄ncipalit̄ vidēdū est de
 fomēns et nutrimentis sp̄rū lu-
 xūe. Et sūt plura q̄ vix sine pec-
 cato luxurie fieri p̄nt. ut visus
 mulieris incaut⁹. auditus. cā-
 tus. locutō de venereis. et tact⁹
 oscula. aplexus. et h̄mōi. nō so-
 lū aut fornicatō et sp̄s luxurie

sunt peccā mōelia: s̄ ecia p̄fata
 impudica actū carnalis co-
 pule p̄cedēcia et ad eū alliciēcia
 sunt peccā mōelia q̄n sunt libi-
 dimose cum aliena muliere. ut
 q̄n quis cū non sua facit talia.
 illa intencōne ut p̄ hoc in se. vel
 muliere excitet cōcupiam eiu⁹.
 aut ip̄am inclinet ad sui cupi-
 scēcia; qd̄ pt; **¶** Quia Math. v.
 32. Qui viderit mulierē ad ocu-
 piscendū eā. id est eo aio ut cō-
 cupiscat. Illud enim non est iā
 titillai solū. s̄ plene cōsentire li-
 bidini. Et sequitur. mechatus
 est eam in corde suo. Sup quo
 dicit cris. q̄ viris doming hic
 loquitur. hoc eciam de feminis
 dicit. ergo multo magis oscu-
 lū libidinosum. tactus. a similia
 sunt mortalia et contra precep-
 tum non mechaberis. Ideo Cy-
 prianus in de virginitate. Cer-
 te ipse concubitus. ipse ample-
 xus. Ipsa confabulatio. et oscu-
 latio. a feda dormitacō crīmē
 est. Item non solum delibera-
 tus consensus in actum pecca-
 ti mortalis est mortale: sed ecia
 am consensus deliberatus in de-
 lectacionem peccati mortalis
 i venereis. est sp̄ciale mortale
 peccatum. ut patebit in nono
 p̄cepto. Ego pl⁹ p̄fati tactus.
 a visus. a h̄mōi. dicit tamen
 thomas. 2. 2. q. Clij. peccatū
 mortale dicit aliqd̄ dupliciter.

Uno modo fm sp̄s; suā. ⁊ hoc modo osculū. āplex⁹. vel tact⁹ fm suam sp̄m non noinant pccm mortale. pnt ei hxc abs qz libidie fieri. vel ppter consuetudinem patrie. vel ppter aliquā necessitatē. aut racōnabile causā. Alio modo d̄r aliqd esse pccm mōrle ex sua causa. sic ille qui dat elemosinam ut aliquē inducat ad heresim Et isto modo tact⁹ ⁊ hmoi ut dictū fuit p̄us sūt mōrta pccā. q̄ hūt ppter delectacōnem morosam i ueneris. Tercō p̄ncipaliter nōndum q̄ sicut mai⁹ pccm est adulteriū q̄ simplex fornicacō. ⁊ sacrilegiū mai⁹ q̄ adulteriū ut p̄us dictū est Sic etiam tact⁹. oscula. ⁊ huiusmodi inter adulterates. vel q̄ cūqz alie impudicie maiora pccā sūt. q̄ inter talia que hūt soluti cū soluta. Et sic de oscul⁹ sacrilegorū maiōrā sūt q̄ adulteroz

Capitu. tertiu.

Est p̄terea aliud multū peccato luxurie debuiens. uic; chorea. de q̄ uideā sūt tria. Primo q̄ pecculofus lud⁹ fit. Secdo an possit fieri sine pccō. Tercō qn̄ a fit pccm mortale. **Q**ntum ad primū nōndum q̄ chorea re est piculofus lud⁹ valde ppter septem Primo qz chorea dyabolicū h; exordiū. ut r̄fert

m̄gr historiaturum. nā a sarepthauro quodā demone sic dicto exordiū habuit. q̄ demō i similitudie thauri gerētis i hūeris signū lūe corniculate albe. egrediēs de flumie. ab egyptijs in die quodam festo cum tympanis ⁊ choreis est uenēt⁹ Et sarepthaur⁹ iste i flumine mihi ibidē gest⁹ ostēdit. saltādo. quos egyptij secuti sūt in terra chorifando. post q̄ aut sarepthaur⁹ eos excitauit ad chorifandū: euanescebat. vñ ⁊ nūc loco sarepthauri uetula aliq. id est puella aliq̄ p̄ ceterū ducit.

Secdo qz scriptura de maris malis r̄fert. que choreas secuta sūt ut pluzimū **Nā Exo. xxx.** Cū moyses appropinquasset ad castra. uidit vitulū ⁊ choreas: Iratus est valde. ⁊ proiecit de manu tabulas. ⁊ confregit eas ad radicem mōtis. deinde assumptis secū filijs leui interfecit. xxiij. milia hominū. **Nā** hodie in choreis vitul⁹ p̄ quē d̄ signatur lasciuia ueneratur. neglecto dei seruitō. Sic **Mathe. xiiij.** Saltatrix sic. āputai caput Joh. baptiste q̄ maior inter natos mulierū nō surrexit Et **ezech. xxv.** d̄r p̄ eo qz plaufisti manu. ⁊ percussisti pedē. ⁊ gausa es ex toto affcū sup terrā. ecce ego extēdā manū meam sup te. ⁊ tradam te i

Sextum

Preceptum

dizep cōem et interfitiā te de po-
 pulis. Tercō dīssuadēda ē cho-
 rea. q̄ ibi demonib; valde mul-
 ta arma ad occidēd̄ animas.
Mulier enim ut ait Jero. Bla-
 dius est igne⁹. Ibi enim vic; in
 chorea tot sunt gladij. quot
 ad capiēdū x̄stib; fur ornati.
 Ibi enī gladij accuōres. quia
 ad aspētū. añ. retro. ifra. et sur-
 sū. pacōres. Ibi etiā gladij flā-
 mei luxuriā accēdentes. Ibi in-
 sup arma forciora ad vincēdū.
 q̄ mulier ibi quā dēmo elegit
 ad adam. sapsone; dauid. sa-
 lomonem. iob. thobiam. ad fi-
 lios israhel seducēdos. **M**ulier
 enī ornata est sagena dyabo-
 li. p̄ quā multitudinē; infinitā
 stultoz capit ad interitū. Sic
 etiā econūso de viris ē itelligē-
 dū. dyabol⁹ eī; ppria spēm m̄-
 horribilis est. Ideo p̄ vir. vel
 mulierē seducit. **Q**uarto q̄
 in chorea quod dāmo cōtra oīa
 sacramēta eccl̄astica excedit.
Rāi baptismo patrimus ait lo-
 co baptisadi. Abrenunco dyabo-
 lo. et omnib; p̄p̄is ei⁹. **S**;
 in chorea est processio dyabo-
 li. ibi fistulator est cātoz. scola-
 res peccatores. et transitus ad
 sinistram. contra ordm̄em hē.
 cuius causa. x̄spas. sermones.
 et huiusmodi. tales negligūt.
 matrimonij; ibi fides facilliter
 etiam visu violatur. **C**ōfirma

Capitulu

Tercū

cōm q̄ p̄ crisma signū crucis in-
 p̄ssit frōti iniuria fit. p̄serta et
 p̄p̄la. et cetera illicita q̄ sunt si-
 gna demōis. p̄nie sacramēto
 iniuriatur qd̄ i q̄dragesimare
 exp̄t. et iā se demōnū exercitiū
 imiscēt. **E**ucaristiā quā suscep-
 rat. sic iudas. p̄cās statim macu-
 lat. **E**xtrēme vncōi h̄ij q̄ susce-
 perūt in ḡti sanitate collata ab-
 utūtur in corpore toto. et spālē
 mamb; et pedib; **Q**nto chy-
 risates oib; q̄nq; sc̄ib; a mē-
 bris peccare p̄nt. vic; gressu.
 ornatu. cantu. visu. et auditu.
 nā supbiā et auaritiā puocāt
 nō habētib; h̄ia. sic ipsi x̄sti
 mēta luxuria ibi cōis ē in corde.
Indignacōe; p̄curat cū mulierē
 et puelle volūt a matris. vel p̄n-
 tib; habere precōsa. **I**nuidia
 ibi p̄curatur cōm eos q̄ magis
 excellūt. **B**ula nōnunq̄ sequi-
 tur. et potissime accidia. **R**uia
 sic gustato spiritu desipit ois
 caro s̄m grego. **S**ic gustata
 carne desipit dei famulatus.
Sexto quia multa dissuadent
 ineptam. leticiam choree et ali-
 orum. **S**umus enim in exilio
 sursum respiciendo. suspiran-
 dum esset q̄ sumus exules. et in-
 certi de reditu. **I**ntra infernus
 quem intrare possumus. et ter-
 ra i quā sepulti sūt. n̄. a dextris
 prosp̄a. et a sinistris adūsa q̄
 nos peccatē faciūt s̄m illō p̄lat.

Cadēt a latere tuo mille **A**tergo sūt nra peccā que fecimus. An in q̄ cadere possum? Intra mordens oscia cum carne infecta. Et extra demonū m̄suplex pug. Vñ Jero. gladiū tenet hostis ut me pimat. ex oī pre e sūt picula. ¶ Septimo disuadent choreas. s̄ctorū a prudētum exempla. nā refert greg. li. iij. dyalogorū q̄ virgini de uote maia virgo apparuit nocte ei ostendēs coeuas in alb puellas. quibz cū virgo se adiungere uellet: maia ait ut nihil ultra leue agerz. a risu r̄iocis abstineret. Sicqz tricesimo die eis iungeretur. Qd̄ r̄ factū ē. nā visio disparuit. virgo se a prefatis abstinuit. parentibz mutacōem mirantibz. visionem aperuit. xxv. die febre corripit. Et. xxx. die i hora exitus maria cum puellis p̄nominatis uidit. Quā virginē cū maria uicaret. mortua clamauit ut potuit. Ecce dñā uio. Ecce dñā uio. a sic ead̄ uoce sp̄m r̄didit. Ex q̄ patz q̄ choree r̄ inepte leticie ab ingressu regni ipediūt. vñ i uitis philosophorū de soc̄te legitur q̄ ceromā uenit populūqz ibi in luxuria lapsum auctoitate sua ad usū frugalitatis reuocauit. matronas a uiris sepatas. r̄ pueros a pentibz. ad pudici-

tiam r̄ ab debita societatis obsequia suo studio reduxit. Induxitqz matronas ut auratas vestes. ceteraqz sue dignitatis cenamēta. uel luxurie instrumēta deponerēt. r̄ in iunonis edē delata ip̄i deē ossecrarēt. docēs uera matronarū ornamenta pudiciam eē. ¶ Quo ad. ij. f p̄ncipale. an choreisare sit peccatum s̄. s̄m alb. i. iij. di. xvi. q̄ chorea a hmoī ludi siue siant cantu. siue musicis. s̄m se non sunt mali. qz p̄nt bene fieri aliq̄. Sed ex triplici cā posunt fieri mali ex circūstantia. Quaz vna r̄ precipua ē mala intencō. ut q̄n sūt ad ostēdam iactanciā. r̄ puocandū libidimē. Sicut s̄re oēs modo exercēt. a idō enā ecclesiastice plone talia deposuerūt. qz enā in signis gaudij. non est cōicādū cū peccōribus. Alia causa est. quādo nō sunt suo tpe ut tpe tristitie. Quia sic s̄z ecci. xxij. musica i luctu. importuna narracō. Et hoc mō m̄dicatur penitēti. ne sit i ludis. qz dum penitet tēp̄ est flendi. Tertia causa est ex officio plone sumpta. sicut clericis interdicitur uenacō. r̄ alij ludi. quia in sorte dñi electi. alijs exercicijs debēt occupari. Puto aut qz quicqz cōcurrētibz ad choreā non sit reph̄nsibilis. Primū qz sit

Sextum**Preceptum**

debito tpe scz gaudiū. sic i nup
rijs. vel tēpe victorie. vel libera
cōmis homis. vel patrie. vel ad
uētus amici de terra lōg in qua

Secundū est. qz sit cum hone
stis psonis de quibz non oria
tur p̄supcō mali. non cum lec
tatoribz. vel meretricibz. **T**er

ttiū qz fiat a psonis secularibus.
qz moralibz mōchis. qz cleri
cis ppter hoc qz in alijs debent
occupari oēz choreā puto illicitā
tam esse. **Q**uartū ē. qz honesto

modo fiat nō gesticulacōibus
mimis inhonestis. v̄l iordimatis
Quintū est qz cant⁹ excitās ita
libz et musica non sint de illicitis.
s; de moribz. v̄l de dō. de me

lodya aut nō est curādū ut pu
to. qz in talibz nec ē est fieri me
lodiā leuem. q̄ aliquāliter ex

g primat mod⁹ chorifadi. **¶** Quo
ad tertiu p̄cipale. qn chorifa
re sit peccatum. **Q**ueritur vtz
peccēt mōrlit choreatrices du

cēdo choreas hmoi illicitas. si
ue in festis. siue i p̄festis diebz.
R̄ndet wilh. sup ray. **C**redo qz
sic si hoc faciāt causa incitādi

vel se vel alios ad libidiez. **A**ut
si choreas ducūt de cōsuetudie
licz hoc non faciūt corrupta in

tencōe ut dictū est. peccāt mōr
liter. siue in diebz festiuis hoc
faciāt. siue p̄festis. cū inspitiē
tes adeo prouocent ad libidi

nem. qz dicat Jero. in quadam

Capitulum**Quartum**

omeli. qz non credat viro si di
cat se illesū euasisse a spectacul
taliū. cum dauid exeo qz vidit
berfabā lauātē se ad libidmē

puocatus sit. **S**i aut aliquis
vel aliqua mulier raro et sine
aliq corrupta intenōe immi
scent se hmōi choreis: non au

deo dicere qz sit mōrle peccatū
Sed nec audeo cum vel eā ex
cusaē qz assecurare a peccō mor
tali. cū se ingerat periculo puo

candi alios ad libidmem. **E**t
ipō facto videatur approbare
choreas. a exēplo suo auctori
tatē alijs similia faciēdi p̄staē.

hoc ille. **¶** Capitulum q̄rtū

Done de actu cōiugali
qui fit in matrimonio
vidēda sūt tria. **N**am

fm Alexan. de hal. a thomani
in matrimonio triplex est ge
nere concubitus. **P**rim⁹ licit⁹

Secundus fragilis. **T**ertius i
petuosus. **L**icit⁹ fit tripliciter
Primo causa suscipiēde prolis

ad d̄mum cultum educāde. **E**t
sic est in officium multiplicāde
nature. **V**n. i. thi. v. **V**olo iu

mores nutre. filios procreare
¶ Est igitur concubitus in m̄ri
moio meioris qz virtutis act⁹.

q̄ d̄r castitas cōiugalis. qn fit
solū cā plis p̄creande. a religi
ose educāde ad āpliādū cultū
d̄mū. **E**t si tūc assunt alie debi
te. circūstātie. est act⁹ virtutis.

capitulum
quartum
omeli. qz non credat viro si dicat se illesum euasisse a spectaculo taliu. cum dauid ex eo quod vidit berfabam lauante se ad libidinem puocatus sit. Si aut aliquis vel aliqua mulier raro et sine aliquo corrupta intentione immiscerent se homini choreis: non audeo cum vel eam excusare quod assurecurare a peccato mortali. cum se ingerat periculo puocandi alios ad libidmem. Et ipso facto videatur approbare choreas. a exemplo suo auctoritatem alijs similia faciendi prestat. hoc ille. Capitulum quartum Done de actu coniugali qui fit in matrimonio videnda sunt tria. Nam secundum alexandrum de hal. et thomam in matrimonio triplex est genere concubitus. Primus licitus secundus fragilis tertius impetuosus. Licitus fit tripliciter primo causa suscipiende prolis ad dominum cultum educande. Et sic est in officium multiplicande nature. Vnde in thi. v. Volo iu mores nutre. filios procreare. Est igitur concubitus in matrimonio meioris quod virtutis actus. quod dicitur castitas coniugalis. quoniam fit solum causa prole procreande. a religiose educande ad ampliandum cultum domini. Et si tunc assunt alie debite. circumstantie. est actus virtutis.

Sextum Preceptum

que est religio. Secundo est mei-
 torius et virtuosus actus. mri-
 monialis quoniam alias est bene circumstanti-
 onatus. et fit solum cum reddendi
 debitu alteri coniugum. quia tunc est
 actus iustitie que unicuique reddit
 quod suum est. vñ. i. cor. vii. **V**rozi
 vir debitu reddat. **T**ercio est mei-
 torius quoniam alias non illicitum inter-
 ueit. et fit solum ab vno coniugum. p-
 pt vitare fornicationem in altero.
 quia alias in eo faciliter cauere
 non possit. Et sic est in remediu occu-
 piscencie. i. cor. vii. **V**nus quis-
 que habeat suam uxorem ac. ut si vir
 videat uxorem de alio temptari. et
 adhibita diligentia sufficiens in
 cohibendo. adhuc timet de ma-
 lo fornicationis eius. et ad eam non
 petentem accedit. non propter ple-
 num ut ponat remediu forni-
 cationis eius. **A**ut e converso. si mu-
 lier videt virum in adulteriu incli-
 natu. et ab eo petit debitu. et
 tales meretur. **S**ic etiam me-
 retur mulier modo actu conatu
 portado. solum idoneo ne maritus
 propter uxoris contemptu adulte-
 retur. **V**n. i. cor. vii. mulier que
 nupta est cogitat que mundi
 sunt quomodo viro placeat. **E**x-
 tra illos tres casus est peccatum
 actus coniugalis. **I**nterdum petenti
 solum. **I**nterdum reddenti. et poscen-
 ti. **I**nterdum veniale. interdum
 mortale. vñ. ut p. de palu. p. vit
 i. iij. fit licitus actus. **Q**uarto quoniam

Capitulum Quartum

quis petit debitu propter vita-
 dam fornicationem in semetipso.
Sed queritur propter secundum modum
Vterque coniugum teneatur
 sub precepto alteri reddere debi-
 tum. scilicet. secundum the. **S**co. et magi-
 strum i. iij. di. xxxij. quod quilibet
 coniugum tenetur ex precepto alte-
 ri petenti reddere coniugale debi-
 tum exceptis casibus rationabi-
 libus postea exprimentis. p. p
 verba magistri dicentis: vbi p-
 us **C**um in omnibus vir prefit uxori
 et ut caput corpori. est ei caput
 mulieris. **I**n soluendo tamen debitu
 carnis pares sunt. **I**deo apostolus vñ
 que precipit in hac causa sibi mu-
 tuam subici dicens. i. cor. vii. vir
 uxori debitu reddat. similiter
 et uxor viro. quia mulier non habet
 potestatem corporis sui. sicut vir. **S**imi-
 liter vir non habet potestatem cor-
 poris sui. sicut mulier. **E**x quibus patet
 quod in tractu matrimonij vir dat
 corpus suum uxori ad actu ma-
 trimoniale. et e converso mulier
 viro. **N**on sic ex primo precepto.
 et de rigore iustitie tenetur ho-
 mo non auferre alienum inuito
 domino. **I**ta tenetur ex precepto et
 iustitia alienum reddere petenti.
 ergo cum vnus coniugum petit cor-
 pus alterius ad actu matrimoniale
 et hoc secundum debitu vsu. tunc
 tenetur reddere nisi habeat le-
 gitimam excusationem. **A**lias factus
 contra dei preceptum non restituendo

Sextum   **Præceptum**

alienū. Et si alter ppter hoc inci-
dit in fornicacōe; etiā nō red-
dēt aliq̄ mō imputandū ē. Et in-
telligendū est illud. siue expli-
cite debitū petatur. ut p̄ verba.
siue implicite. ut p̄ aliq̄ signa.
Sūt aut̄ hī casus in quibz
etiā petenti nō tenetur reddē
Prim⁹ qñ petens amisit ius pe-
tēdi. ut qñ fornicat⁹ est. ⁊ hoc
alteri publice cōstiterit. Tunc
em̄ nocēs pdidit ius petēdi. ⁊
ideo innocēs p̄teum repellere.
nec tenetur reddere. n̄ postq̄
ip̄m nocētē sibi recōciliauit
carnaliter sibi cōmiscēdo. Raco-
dicti est. qz ex quo non fuauit
nocēs siue fornicās fidem. alter
non tenetur ei fuare fidē n̄ ut
nō cōmiscetur alteri. vñ dicit
tho. i. iiii. dis. xxxv. ar. i. Vir p̄-
prio arbitrio p̄t dimitte vx-
orem quo ad thoz. debitū vide-
licz negādō. q̄ cito sibi cōstat de
vxoris fornicacōe. nec tenetur
ei reddere debitū. nisi p̄ eccliam
cōpellatur. Qñtum vero ad co-
habitacōez. non p̄t dimittere
vxorē fornicariā nisi iudicō ec-
clesie. hoc ille. Et ecōuerso de vx-
ore respectu viri. de isto loq̄tur
xps. Math. v. Qui dimisit vx-
orē suā n̄ ppter fornicacōez. ⁊c.
Secūd⁹ casus ē qñ nondū ac-
quisiuit ius petēdi debitū. ut in
tpe post m̄rimoniū cōtrictū. h̄
nōdū cōsumatum. qz interim

Capitulum   **Quartūm**

p̄t it̄ religioē; p̄mō fm̄ wil-
hel. p̄cat m̄oelī. qui ante be-
nedictionem nuptialē vxorē
cognoscit in locis vbi consue-
tum est benedictionem adhi-
beri. Tercius casus est fm̄ tho.
quando maritus redditur im-
potens ex causa ex m̄rimonio
secuta. puta si p̄t⁹ debitū red-
didit. ⁊ ex hoc factus est impo-
tēs ad iam reddēdū. tūc muli-
er nō h̄z ius petēdi. Et tūc ipe
tēdo magis se meretricē onde-
ret q̄ cōiugē. Quart⁹ qñ quis
maiori vinculo astrict⁹ ē ad nō
reddendū. eo qz vrgit. i nota-
bile nocementū sanitatis fue-
rit. Tenetur homo p̄t ad cōsua-
tionē suā. q̄ ad reddicōez debiti.
ut qz p̄sona infirma ē. aut p̄ba-
biliter timeretur ex reddicōe
eius infirmitas. dic̄. aut̄ tho. Si
mulier infirmatur. certū ē qz ex
carnali coytu ei piculum immi-
net. Quint⁹ est qñ vrisimilit̄
vel p̄babiliter timeretur de pei-
culo extinctōis fetus. aut ab or-
tu. tūc neuter teneretur redde-
re alteri. quia maiori vinculo
tenetur ad cauedum occisio-
nem fetus in vtero pregnantis.
aut ut nō nascatur ab or̄tus. q̄
teneatur reddē debitū. Sex-
tus non tenetur reddere debi-
tū i sacro loco. qñ nō sacer lo-
cus et apt⁹ haberi p̄t. quia ali-
as irreuerēcia fieret loco sacro

Sextum Preceptum

qui pollueret. et reconciliacōe indigeret. ut tenent Ioh. An-
dree. hosti. arch. de cōsacra. di.
i. Eccl̄s. extra ca. i. S; qñ ali-
us locus q̄ sacer habet nō pos-
set tūc ibi teneret q̄s fm alb.
reddere debitū. nec etiā rēde-
re sic; debitū. nec quis tenet
in loco etiā non sacro qui est
in publico ut deducit. aug⁹. de
ci. dei. cōi. dyogenem. Septi-
m⁹ casus qñ cōiuges pai con-
sensu wuerūt otinētiam in do-
mo. tūc neuter tenetur alteri de-
bitum reddere. ymo neuter
pōt wtum reuocare. ut pt; per
aug⁹. ad editiā. et pmit magi-
ster i. iiii. di. xxxij. Raco est. qz
yterq; resignat iuri suo. Octa-
u⁹ est fm pe. de pal. q̄ dic. i. iiii.
generaliter. Vex ē vbi cōiugi
alici non pōt puidet aliter de
securitate vite sue. nisi aliū cōi-
gem dimitteō: nō tenetur ei
debitum reddere. nec cohabi-
tare cū piculo corporis sui. Glo-
nus est. vbi vna ps copule est
infidelis. xl incidit in heresim.
de quib⁹ tamen ista est cōclu-
sio. qz qñ duo tpe legis euan-
gelice straxerūt m̄rimoniū ex-
tra legem xpianoz: si alter
eoz solū cōuertitur. tunc nō
tenetur cōuersus reddere de-
bitum infideli. nec eidē coha-
bitare. s; statim debent separi
hammoitus noluit conuerti

Capitulū Quartum

Si wro inter xpianos vnus
cōiugū heresim incidit: alter po-
test eū dimittere quo ad coha-
bitacōe; tpalem quousq; cor-
rigatur. S; ut tho. dic. non p-
pter vnū actū infidelitatis pōt
dimittere s; ppter osuetudinē
que p̄tinatiā ostēdit. qz ex tā-
li infidelitas pficitur. Ex sup̄
dictis pt; qz vn⁹ cōiugū tene-
tur debitū reddere alteri con-
iugum qui oīno vult et debi-
tū exigit. etiā leproso. sic; ei co-
habitare nō teneatur. Itē mē-
struata quādo vir scit et oīno
istat. Itē tpe qñtūcūq; sacro
quādo maritus nō vult desistere
In talib⁹ aut exact⁹. d; p mo-
deata verba ab incontinētia re-
trahere aim alterius si pōt sine
piculo fornicacōnis alterius.
Omnia ista diffuse tāgit tho.
m. iiii. Vñ si in talib⁹ reddēs
debitum non fatiat illd cā cō-
cupie. s; solum ppter reddere
debitum sicut obligatur. me-
retur. et grauitur peccat; si nō
redder; . Pat; igr; p̄mū qñ vi-
delic; act⁹ cōiugalit; sit licit⁹
et meiorius. ¶ Dictū ē scdō
qz ali⁹ est act⁹ fragilis m̄rimo-
nialis. et fit multiplicat. et sep-
est pccm vniuale ad min⁹ Pri-
mo quādo fit cōcubitus solum
causa delectacōis expiende i
cōiuge. Ita tñ qz nō vll; p ta-
li delectacōe expiēda accēdē

Sextum**Præceptum**

ad aliam **S**i tunc nihil aliud
 inordinatum inveniatur est vi-
 ale peccatum. **I**tem qui cognoscit ux-
 orem cum sanitate peccat. quia que-
 rit per ineptum medium sanitate;
 sicut qui per baptismum quereretur
 sanitate. **I**tem cognoscens ux-
 orem cum vitando fornicationis in se
 peccat secundum Augustinum. **I**tem qui cogno-
 scit uxorem post partum ante purifi-
 cationem. ob hoc precise non pec-
 cat mortaliter. **I**tem qui in die festo
 petit debitum sine contemptu temporis
 et ecclesiastice exortationis non pec-
 cat mortaliter. **I**tem qui petit debi-
 tum in loco sacro quam alium locum
 habere non potest. peccat veniali-
 ter secundum Albertum. **S**i exigit cum gemi-
 tu. quia scilicet sine usu matrimonii esse
 non potest. In his casibus coiter do-
 ctiores tenent quod actus matrimonialis
 potest sine peccato mortali fieri.
Sed sunt alii casus in quibus
 periculum est vel non tam securum an
 sit veniale vel mortale exigere et
 reddere debitum. **P**rimus qui reddit
 debitum ante benedictionem nupti-
 aliam vel antequam in facie ecclesie contra-
 hat. **I**tem qui exigit a menstruata
 que est menstruata naturaliter. **I**tem
 de menstruata naturaliter que vo-
 luntarie reddit et complacenter.
Item qui petit in loco sacro cum
 alium locum habere possit. **D**i-
 ctum est tertio quod quidam ma-
 trimonialis actus est impetu-
 osus. et fit coiter cum peccato mortali

Capitulum**Quartum**

Primo qui querit delectationem
 in actu matrimoniali. extra limi-
 tes matrimonii. sic videtur quod patet
 esset idem facere cum uxore etiam
 si non esset coniunx. et est mortale
 peccatum. **E**t dicitur ardentior ama-
 torum uxoris. **S**ecundo impetuofus
 est. qui fit cum faciende libidinis.
 et homo se ad hoc provocat per
 meretricias blandicias. vel de
 industria vitatur calidis. et val-
 de incontinentis. aut per alium modum
 homini actum a se quasi exigit
 propter facietatem delectationis. **T**ercio
 fit concubitus contra naturalem mo-
 dum. ut cum obmittitur debitum
 vas. et hoc semper est mortale
 peccatum. quia plures sequi non potest. et in-
 tencio nature totaliter frustratur.
Quarto est impetuofus. quando fit contra
 naturalem modum esse. ad debitum vel
 nature. ubi tamen dispositio corporis
 bene sustinetur; naturalis modus. **E**st
 autem modus talis secundum Albertum. multiplex.
Primus modus est malus. quando concubi-
 tus lateraliter fit. **S**ecundus propter uxorem. qui
 fit sedendo. **T**ertius adhuc propter uxorem
 qui fit stans. **Q**uartus est pessimus qui fit
 a tergo. **U**bi dicitur. **U**bi ob-
 mittitur debitum modus concubendi so-
 lum qui ad situm non est semper peccatum
 mortale ut quidam dicunt. **E**t est quicquid
 sine peccato. **S**ic quando dispositio ali-
 um modum non patitur. hoc ille. **S**i
 alii dicunt secundum Albertum. quod est contra intencio-
 nem nature. et impeditur concep-
 tio. et est signum concupiscentie mortalis

nisi dispositio corporis alium fitum
exigeret quod naturalis situs est.
ut fieri possit. propter egritudinem.
vel pinguedinem. vel periculum sus-
focandi fetum. aut propter aliam
causam rationabilem. Quinto
fit occubitus impetuofus cum
fit tpe prohibito. et tunc potissi-
me peccat ille qui petit. Sexto
cum fit in loco indebito. ut in sa-
cro. vel in publico in scandalum
aliorum. Septimo qui acced-
dit ad impregnata vicinam
patri. ubi timor est de abortu.
Octavo cum quis accedit ad
menstruatam saltem naturaliter
menstruam habentem. ubi videtur
hinc sciri. quod petens scienter peccat
mortaliter. quod ut dicitur. non est ve-
risimile quod plex noua minime in-
dat castitatem quod videtur. **S**icut
xx. dicitur. Qui cooperit cum mu-
liere influxa menstruo. et reuela-
uerit turpitudinem eius. Ipsa quoque
aperuit fontem sanguinis sui.
terfietur ambobus de medio po-
puli sui. hoc autem hinc sciri. non in-
fligitur nisi pro mortaliter. **B**ona te-
net hic scotus. scilicet thomas. ad idem
declinare videtur in. iiii. Unde
glosando illam auctoritatem dicitur
quod intelligitur quod videtur quod voluntate
re consentit. **E**lono videtur im-
petuofus in eo qui petit debi-
tum propter voluntatem continentie a se emis-
sum pari consensu. Aut ante ma-
trimonium emissum. cum quo non

est dispensatum. In prefatis casi-
bus omnibus actus matrimonialis
est peccatum mortale. vel multum pro-
pinquus mortali. **N**otandum tamen
pro intellectu nominis modi. quod ille
qui vivit castitate. et contrahit
matrimonium intentione consumman-
di pro carnalibus copulam. peccat
mortaliter. **S**ecus si solum ani-
mo coniugalis societatis. **I**tem
quod quis qui vivit continentia. pro-
petuam non peccat mortaliter propter
primum actum matrimonialis: peten-
ti coniungi implicite vel explicite
debitum reddendo sibi multos.
tamen peccat mortaliter debitum a
coniuge petendo. nisi secum fue-
rit dispensatum. **I**tem sic neuter con-
iugum potest continentiam vivere
sine consensu alterius. sic etiam pro-
babilius est quod neuter posset vi-
vere nolle petere debitum sine
alterius consensu. omnia illa sunt de
mente sancti thome in. iiii. **I**tem
qui vivit continentiam perpetuam
etiam peccat mortaliter. primo
actu matrimoniali pro quo consum-
mat matrimonium. quod voluntatem sua
re poterat post contractum. religi-
onem intrando quod non fecit.

Capitulum quintum

Quia ventris in gluu-
es fit causa mechie et
luxurie ut patuit in p-
mis parietibus quod post cibum sta-
tim erubuerunt. gen. iij. **E**t Ro.
xiiij. non abule? in mella coib;

Sextum

Preceptum

a ebrietatib; . Et sequitur. nō
 in cubilib; a in pudicijs. Idē
 patuit in 3o domitis. **V**n eze
 ch. xvi. hxc est inq̄tas sororis
 tue 3o domē. supbia. saturitas
 pais. ⁊ habūdātia. ⁊ otū ip̄i
 us ⁊ filiaz ei; Idcirco de vicio
 gule tria sūt vidēda. **V**n salua
 toꝝ luc. xxi. ait. Attendite ne ḡ
 uētuz corda v̄ra crapula ⁊ ebe
 tate. Crapula id ē cruda epu
 la. Idē q̄ de vtroq; vidēdū ē.
Prīmo de gula i ḡne. **S**ecūdo
 de sobrietate. **T**ercō de ieiunio
 quomō ad illud teneam. **Q**ū
 tū ad primū tria dicētur p̄nci
 paliter. **P**rīmo quid sit t̄pan
 cia. ⁊ quid gula. **S**ecūdo que
 sint species gule. **T**ercō q̄n sit
 mortale vel veniale peccatum.
Qūntum ad primū notandū
 q̄ ad intelligēdū quid sit vici
 um castrimargie. ogruit scire
 quō abstinēdū sit. **E**st aut ab
 stinētia sumpcō vel s̄btractio
 cibi vel pot; s̄m q̄ reā dicitur
 racō. **V**n. ij. pet. i. miltate in fi
 de v̄str̄ virtutē. in virtute au
 tē sciētā. in sciētā aut absti
 nēciā. **E**x q̄ opt; abstinētiā fieri
 optere s̄m sciā; vic; q̄ntū op
 t; sumendo. q̄lia opt; vbi opt;
 quādo oport; ⁊ pp̄t quid oport;
 tet pro congruentia hominū
 bonozum cum quibus vivit
 homo. ⁊ pro congruentia per
 sone sue. ⁊ pro sue valitudinē.

Capitulum

Quintum

consuetudinīs. etatis. laboris.
 roboris. ⁊ incomoditatis. ne
 cessitate. vel congruentia ut di
 cit Aug. in li. de questioib; 9
 euāgelij. **E**t etiam s̄m regiōnē
 in qua quis degit. quia i vna
 cit; consumitur abus. q̄ i alia.
 ⁊ sic de tempore. **S**ecundo b
 notādum q̄ corpus nobis da
 tum est ut seruiat spiritui n̄ro
 ad opera bona. que in hac vita
 non potest spiritus exercere si
 ne corporis ministerio. **S**ed ci
 bus. potus. somnus. ⁊ huius
 modi sunt nobis data: ut p̄ eo
 rum vsū cōseruem; corp; p̄
 posse in tali habitudine ut sit
 bene dispositum ad spiritui ser
 uendum. **S**icut instrumētū
 bonum ⁊ aptū de seruit expedi
 te artificij ad laborādū. **E**st er
 go regula q̄ tunc homo t̄pa
 te vivit in cibo ⁊ potu. quādo
 in eis talem modū seruat i quā
 titate ⁊ qualitate. vicib;. ⁊ sic
 de alijs circūstancijs. q̄ p̄ hoc
 corp; suū in tali statu ⁊ robō
 ponit ⁊ cōseruat. q̄ ip̄e possit fa
 cē ea q̄ sibi optūt s̄m offitium
 ad vitādū vitā. ⁊ de die i diem
 p̄ficiēdi i v̄tutib;. **I**dē itelligo
 de sōno. vigilia. ocio. ⁊ exercitiō.
 ⁊ s̄lib; ad corp; p̄tinentib;. ut
 vult aug. i li. de moib; ecclie.
 d̄z aut signē q̄ in spiciēda sūt
 etas. oplexio. cōsuetudo. ⁊ filia.
 q̄ iuueis val; q̄ nō val; puer

San? qd non valz infirmus. paup valet qd nō diues. vñ si diues delicate nutritus statim vellet grossa fumere: infirma retur. adeo dic. de diuitib? Au? 8? in de vrbis dñi. vtatur diuites cōsuetudine infirmitat? sue. h? doleat se alit? non posse. meli? enim vellēt si aliter possent. Tu ergo diues vttere cib electis et p̄tiosis. qz sic cōsueuisti et aliter non potes. Quia si cōsuetudinē mutas: egrotas. Cōceditur ergo tibi vttere subtilib?. da paupib? superflua. vttere p̄cōsis. da paupib? vilia. hxc ille Sic etiā senex indiget melioribus q̄ iuuenis fortis. Similiter delicate cōplexionat? indigz p̄ bono statu sui corpis subtilioribz: et magis delicatis q̄ robustus. et grossi corpis homo. quē panis et legumina pl? accēderēt q̄ alterū carnes. Sic etiam fm offitia attēdendum est. qz fabz vel similit mecharnicū pl? et crebri? oportet comedere. et sibi forte grossiora sufficit q̄ infudati studio. et aspūali exercitō. **T**ercō notādū fm q̄ aliqui vaias intēcōnes hnt qui fumunt cibum aut potū moderate. fm hoc etiā sūt diuerse abstīnētīe. Et sunt sex. quarz vna sola virtus est. vnde vsus Abstīet eger. eges cupidus. gula. simea. virtus.

Prima abstīnētīa dicitur medicina. q̄ fit solū p̄t sanitatem corpis cōseruandā aut recuperandā. et non est virtus. qz ibi deficit optima circūstātia q̄ est finis debitus. i sc̄so nōbili tact?. dicitur aut solum. qz si abstīnerz propter sanitatem corpis. non ibi sistendo. h? eam i bonū virtutis et dei obsequiū ordinādo. esset merito ria. **S**ecūda dicitur abstīnētīa auaritiē. que fit solum ad p̄cendum expensis. nec virtus ē dicitur etiā solū. qz si abstīnerz p̄t minus expēdere. nō ibi sistendo. h? vltērius referēdo in fines debitos. ut p̄t miscicordie opa fatienda. vel sibi racōnabiliter in futurū prouidēdo. vel ad laudem dei. et ad similia. tunc virtus est. q̄ saltem alie circūstācie debite ibi eēt. **T**ercia dicitur paupertatis. que fit solum ex necessitate penurie. nec ista est virtus. nisi paup non habēs vñ laute viuerz abstīeret. contentus hīs que h? tñ cum illa intencōe. qz si etiā mltā possiderz: nollet lauti? vivere. ex quo illd sibi sufficit pro cōuenienti corpis validudine. **S**i si vllēt sic viuerē p̄t deum. illa eēt vna virtus abstīnētīe. **Q**uarta vocatur abstīnētīa p̄pocrib. que fit p̄t hoim inanem gloriā. et hoc sep est mala. **Q**uinta est religionis. q̄

Sextum Preceptum

fit hinc dictamen recte rationis propter deum modo dicto in notabili secundo. Sexto additur cum quis ratione gule ieiunati id est quando quis abstinet solum vel principaliter propter hoc ut postea delectabilius comedat. Quarto notandum quod gula opponitur temperantiae et abstinentie et est actualis duplex gula. Una interior que animalis et immoderata appetitio immoderate edendi aut bibendi propter concupiscentiam cibi aut potus delectabilis aut ipsius delectationis. Sed exterior actualis gula est immoderatus esus aut potatio ab interiori inordinata edendi aut potandi appetitione imperatus. Dicitur primo quod est animalis appetitio ad dicitur famem et sitim que sunt appetitiones naturales nec subiciuntur rationi. Gula autem est appetitus animalis quod est appetitio actualis existens in voluntate aut in sensualitate a voluntate tamen aliquo modo dependens et rationi potest subici. Dicitur secundo appetitio non delectatio. Pro quo notandum quod circa suspensionem cibi aut potus tria sunt consideranda. Primum est ipsa delectatio que est in suspensione ciborum aut potuum. Et ista delectationem virtus temperantiae seu abstinentie non auferit nec videtur eam moderare quod naturalis est homini delectatio et est maxime

Capitulum Quintum

in abstinentibus quibus panis plus sapit quam gulos pisces aut carnes et hoc propter naturalem appetitum necessarium cibi sibi. Secundum est concupiscentia et illa est amor et desiderium delectationis que est in ciborum et potuum suspensione et esu delectatio enim experta in cibis et potibus causat amorem et desiderium sui. Et istam concupiscentiam moderatur virtus abstinentie ne sua magnitudine faciat excedere circa cibos et potus contra bonum rationis eos sumendo vel appetendo ultra debitam quantitatem qualitatem tempus et similia. Tercium est actus interior et volitio sumendi cibum aut exterior actualis sumptio ab interiori volitione imperata que volitio causat habitum abstinentie prompte et facillime inclinans ad debite sumendum victum. Unde gula non est delectatio causata ex suspensione cibi aut potus sed est animalis appetitio seu concupiscentia inordinata. Dicitur tertio quod est appetitio inordinata non enim ois appetitio edendi aut bibendi animalis est gula sed appetitio inordinata ut cum quis voluntarie vult et appetit cibum vel potum aliter quam hinc dictamen rationis ut scilicet plus quam oportet. Antequam tempus et sic de alijs circumstantiis

Dicitur quārto ppter concupi-
scētā cibi delectabilis nā si q̄s
excedit i qualitate. q̄titate. ā
fm aliam circūstantia; Ita q̄
appetat. autumat cibū plus
debito. aut delectatiōe q̄ neces-
sariū sit: aut an debitam horā;
7 hoc nō ppter cōcupiscētā. sed
estimās sibi necessariū. non p-
tinet hoc ad gulam ut dicit thō.
2.2. q. Cxlvij. h̄ ad quādā im-
piciā; nec est semp pccm. q̄
nō pōt semp ab homine vitā
Vñ dicit greg. iij. mor. Quia
per esū voluptas necessitati mi-
scet. quid necessitas p̄tat. a
quid voluptas suppetat. igno-
ratur. Et Aug. x. cōf. Quis ē
dñe qui aliq̄tulū extra meta-
necitatis cibū non sumat. S;
si q̄s ppter cōcupiscētā. id est
amōre. 7 desiderū delectacōis
que habetur i edēdo 7 potādo
excedat mensurā i edēdo a
potādo. hoc est gula. siue sit ex-
terior sū pccō. siue sola interior
vlicō vl appetitō. 7 semp est
pccm ¶ Sedo principaliter
ē videndū q̄ sint sp̄s gule Sūt
aut plures. q̄nq; pōnt glō. 7
greg. super illo gen. xxv. vbi
esau ait. Jacob da m̄ de coctio-
ne hac rufa. Et fumuntur ex
xxx. mor. Et oēs sunt fm ob-
missionē a defectū circūstanci-
arū principalū que requirū-
tur i virtute abstinentie Vñ

ūsus Pre. p̄rie. laute. nimis
ardenter. studiose. Prima ē cū
ante debitā horā sumitur ab
aut potus sine racōnabili cau-
sa. h̄ solū ex inordīmata concu-
piscētā ciborū aut potuū. de ta-
lib; dicit apls. phil. iij. quorū
deus v̄ter est. q̄ primo querit
regnū dei sui Regnum aut dei
eorū est esca 7 potus. Sed a ē
quādo homo querit laucōres 7
p̄ciosiores cibos. quos nō req̄-
rit sup dicta sui corpis valitudo.
nec honestas. statq; aut per-
sone. h̄ hoc i eo causat inordi-
natus amor delectacōis que i
talibus est Sic filij israhel nu-
meri. xi. carnes desiderabant. 7
puniti sunt. Et luc. xvi. Diues
epulo epulabat q̄ tidie splen-
dide. Quo cōn Sen. palatum
tuum fames excitat; nō sapores
Tercia q̄n homo ea q̄ i cibis
ā potibus sumēda sūt. vult a
appetit ea nimis accurate ipa-
razi. frigēdo. assando. elixando.
a p diuersa exquisita cōdīmē-
torum genēa. ut hominē ad sū-
pflue sumēdum non solū inci-
tent gustu p diuersos 7 delica-
tos sapores: sed etiam visu per
varios colores. a olfactu per
multimos odores. Sic fecerūt
filij lxlij. p̄mi re. ij. qui ut dicit
magister i hist. scolastica An
q̄ adolerēt adipē. tollebat ab
offerentibus crudam carnem

Sextum Preceptum

ut lautius sibi peccaret. Tales sunt sicut bestie ruminantes studiose. vic; meditates de accuatibus. Sed differunt ab eis. quia bestie post cibum. isti autem ante ruminant. Quarta est. quoniam homo nimis in quantitate excedit in cibo vel potu plus fumendo in quantitate quam sit sibi necesse aut uenient. magis propter delectationem; se implens quam reficiens. hęc una fuit causa subuersionis iudome. Vnde Ezechiel. xvi. Ecce hęc fuit iniquitas sororis tue iudome. superbia. satuitas panis. et habundantia. et otium ipsius. et filiarum eius. et manum egeno et pauperi non porrigebant. Quinta cum homo nimio delectatione et auaritate victum quod dāmodo. vult sic lupus vel canis famelicus. Sic fecit esau. gen. xrv. Nam Jacob coquente pulmentum: venit esau lassus de agro dicens. da mihi de coctione hac rufa. Et sequitur enim moior. Et sic accepto pane et lentis edulio. vendidit primogenita sua. Ido dicit Aug. Melius est piscari vasa more domini. quam lenticulam more iumentorum. Item idem. Male piscem ome medere cum domino. quam lenticulam cum esau. Sexta species est. cum quis nimis frequenter sumit cibum aut potum. hęc fuit una causa damnationis diuitis luc. xvi. quia epulabatur quotidie splendide. Sufficit

Capitulum Quintum

hic ei homini sano quod non est puer. a intertus labore graui. bis in die sumere cibum. Aliter facere more porcorum et bestiarum est seruare. Est enim proibitum vulgare. Semel sumere cibum est diuinum. bis humanum. ter et ultra bestiarum. Septima est noua et incoiseta sumere. hęc est enim causa. quare semper suam proxi dum bestie diutius viuunt quam homines quidam viuunt. quorum proxi dus. id est spatium vite. est semper psal. in ipso septuaginta anni. Si autem in potentibus octuaginta anni: amplius eorum labor et dolor. Quia homines quidam noua et incoiseta sumunt cibaria. bestie vero semper ferre eadem. ut vacca fenum. Vnde Eccl. decimo. Omnis potentia breuis vita. Octaua est quando homo multis et varijs ferculis et potibus vult vti. non ad sustentandam naturam. sed ad irritandum gulam. Sic fecisse videtur assuer rex gentilis. hexter. primo. de quo facto conuiuio sollemnissimo dicitur. bibebant qui inuati erant aureis poculis. et alijs atque alijs vasis sibi inferebantur. Et nota est cum preciosa vel sumptuosa nimis quis procurat. non habens respectum nisi ad hoc quod sint magis saporosa. propter quod dominus videtur

quinque milibus non rara sunt coia
 in ista terra in qua fuerunt percu-
 rasse. cum de quinque panibus et
 de accis et duobus piscibus facia-
 uit eos. non enim legitur quod
 potum vini dedit. carnes aut de
 pane triticeo. quod coibus. comu-
 nia sufficit. et plus non unquam
 proficiunt. ¶ Quo ad tertium prin-
 cipale dubitatur quoniam gula pec-
 catum sit mortale. vel non. h. b. m.
 th. ubi super. ¶ Quoniam homo tantum amat
 et desiderat delectationes in cibo.
 ut propter eos consequendos deum contem-
 nit. paratus agere. vel etiam
 agens contra divina precepta. ut
 huiusmodi delectationes consequatur.
 tunc est mortale peccatum. quod pro-
 nit delectationes homini deo. ¶ Quoniam
 vult quis amat homini delecta-
 tiones plus debito: citius tamen deum.
 quod licet amet et desideret plus debito
 homini delectationes: tamen nequam
 quam vult propter eas agere contra
 legem dei. tunc est veniale peccatum.
 Et hoc vult augustinus in sermone de
 igne purgatorio. ubi dicit. Quoties
 aliquis in cibo aut potu plus
 accipit quam necesse sit: ad minu-
 ta peccata novem pertinet. Et
 hoc intelligitur cum propter amo-
 rem delectationis hoc contingit quam
 plus debito amat. licet citra deum.
 ¶ Quoniam autem gula quod ad potum sit
 mortale patebit statim. Ex primis
 his patet quod gula est peccatum mortale
 quando propter crapulam. ieiunia

ecclesie. vel missa in diebus dominicis
 vel magnis seu principalibus festis
 negligit. Secundo possit esse mor-
 tale. quoniam conscientia alicui probabi-
 liter dicitur. quod comedere vel bi-
 bere ultra talem mensuram esset de-
 structio nature. vel solvere ie-
 iunium tali die. et comedere tales
 cibos esset contra preceptum ecclesie. et
 scandalisaret non bene iter primum.
 Tercio possit esse mortale quando
 quis comeditur vel bibitur sine di-
 spensacione vel necessitate contra illud
 quod vivit. patent ista. quod in om-
 nibus istis homo paratus est face-
 re contra dei preceptum propter gulam.

Capitulum Sextum

Dicitur est in precedentibus
 de una specie temperantie. vi-
 delicet de primordia seu
 frugalitate quod est moderata super-
 coelatio vel subtractio cibi secundum rectam
 rationem. Jam dicendum est de
 alia specie. videlicet de sobrietate. quod
 est virtus disponens hominem ad ha-
 bendum se bene circa usum potus in-
 ebare valentis. de qua tria tangen-
 tur. Primo quod necessaria sit so-
 brietas. et quod sit vitium sibi op-
 positum. scilicet ebrietas. Secundo de
 filiabus gula. Tercio de remediis
 videbitur gula tam quo ad
 primordiam. quam quo ad sobrietatem.
 ¶ Quintum ad primum non dicitur. a
 quod sobrietas est virtus inclinans
 habentem ut dicitur est. ut vitatur
 potu temperate in quietate.

et sic de alijs. ut dictū fuit in p̄mo et secūdo notabili p̄cedētis capituli. Et est virtus multū necāria. eo q̄ vsus moderatus h̄mōi. maxime vini plurimū cōfert corpi et anime. Et modic⁹ excessus multū nocet. q̄ sua fuinositate t̄bat caputa ipedit vsū racōis. magisq̄ excessus cibi. **Vñ Eccl̄. xxxi.** Equa vita h̄is. v̄mū in sobrietate potatū. Et ibidē Exulta cō aīe et cordis. **b** v̄mū moderate potatū. **S**ecūdo nōndum q̄ ad moderate fumendū potum quōq̄ exēpla inducunt. **P**rimū abstīnētia eorū q̄ fuerūt et sūt extra fidem catholicā. nā sarraceni s̄m sū a legem p̄petuo abstīnēt a v̄mo. **I**tem Jeremi. xxxv. rechabite i veteri lege nunq̄ bibeant v̄mū. **I**tem tercō illud q̄ d̄z nūe ri. vi. Nazarei tpe osēra cōnis sue nō bibeāt v̄mū. xl aliud q̄ inebriare possi. **Q**uarto nārāt h̄istōie q̄ karol⁹ magnus non bibeat nisi ter in mensa. **S**imilit̄ q̄nto legitur q̄ ludovicius rex frācorū i vase ex quo bibit. habuit tpe h̄ūb̄ti signū vsq̄ ad quod ei ministrabat v̄mum. et residuum totū implebatur aqua. **S**i tales gentiles iudai. et reges moderate biberēt: q̄nta v̄recundia est simplicis xp̄ianos i potu excedē. **T**ercō notādū q̄ v̄mū multa mala

facit abutentib⁹. **P**rimo incitat ad libidines. **p**uer. xx. Luxuriosa res v̄mū. et sic otinentiam destruit. **S**ecūdo facit turbacionem ad alios. quia audaciam generat. **Ecc̄. xxxi.** V̄inum multum potatum irritacōneq̄ facit. Et sic pacem tollit et amicitiam. **T**ercio facit blasphemare. vnde super illud. i. **Corinth̄. x. cimo.** Sive comedatis. sive bibatis dicit glosa. **S**i vinolētia te ingurgites. quascumq̄ laudes lingua sonet. vita blasphemiat. et sic de laudem tollit. **Q**uarto facit fatue loqui. secūdo **Esdre. iii.** homines facit fatue loqui. Et sic tollit linguam disciplinatā. **Q**uinto v̄inum incitat ad vānam leticiam. secūdo **esdre. iii.** omnem mētem conuertit in securitatem et iocunditātē. et nō meminit omnem tristitiam. et sic tollit luctum qui ē quedā b̄tītudo vie. **S**exto obscurat intellectū. **ecc̄. i. diē.** Salomon ut aīam meā melius trāsserrē ad sapiēciam: cogitavi a v̄mo abstrahē aīam meā. Sic etiam **dañ. i. et dan. x.** daniel idē fecit et sic tollit deuocōem. **S**eptio apostatare facit interdum. ad litteram religiosos et non persequerare. **V**nde **Ecc̄. x. cimo.** v̄inum apostatare facit. et sic tollit perseveranciam.

Quarto nōndum q̄ circa
 potum vmi multa cōtingūt re
 plēhibilia. p̄mo ī q̄titate **I**so
 i. thi. v. modico vtere vmo.
Bern. Si tñ vobis placet au
 ctōritas apli de bibendo vmo
 obsecro. ne tradatis obliuioni
 q̄ dic. modico. **S**cdo ī nume
 ro ⁊ varietate vmoz. nam in
 nobilissimo diuino q̄ apud
 gētilēs legitur hitū fuisse he
 ster. i. nō legit q̄ diuisa vma
 fuerit mistrata. h̄ vmi habū
 dans ministrabatur ibi nō vi
 na. ibidē p̄mo. **T**ercō in qua
 litate p̄tiositatis. vñ v̄x pelli
 moz. **Sap. ij. dic.** vmo p̄cio
 so nos impleam⁹. **Q**uarto in
 actione q̄ ad fortia vma **Ecc.**
 .xxxi. Quā suffitēs est homini
 vmi exigui. id est debile. **Q**ui
 to in tpm viab⁹ extra ordina
 rie bibēdo. p̄iores ahnis q̄ cer
 tis viabus adaquātur. de h̄ij
 p̄. xxiiij. Cui v. nōne h̄ij q̄
 morantur in vmo. p̄fata omnia
 indecentia sūt in seculai. p̄ferū
 in muliere. vel puero. **P**etiora ī
 clerico. h̄ pessima in religioso.
 hec quōd de immoderātia vmi
 sūpt dicta sūt que otigere pos
 sunt ī ebrijs. ⁊ etiā ī nō ebrijs
Si ebrietas speāle malum ē
 vitium **E**t s̄m thō. 2. 2. q. Cl. **C**a
 pitur dupliciter. **V**no modo
 put dic. quēdā defectū hois q̄
 accidit ex multo vmo. aut alio

potu fumoso potato. ex quo fit
 ut homo non sit cōpos racōis
Isto modo non est culpa cum
 non sit volūtaria. nemo enim
 vult hmōi ebrietatem saltem
 p̄ se vel solam. h̄ est defectus q̄
 dam culpam cōsequens. **A**lio
 modo dic. actū quo q̄s in hūc
 defectū incidit. ut est interior
 vlicō potacōis immoderate
Aut ē ip̄amet exteior potacō ī
 modeāta ⁊ inebriās. **E**t potest
 ista ebrietas cōtingere f̄plici
 ter **P**rimo q̄ homo nesciat po
 tū esse immoderātū ⁊ inebriāē
 potētē. q̄ forte ignorat for
 titudinem vmi. ⁊ credit se tan
 to idigere potu. ⁊ sic inebria
 tur **S**ic de noe videtur esse fa
 ctum gen. ix. **E**t hodie otinge
 re poss̄. ut si quis in itinere pe
 grinādo multum fatigatus ⁊
 calefact⁹. nesciēs fortitudiez
 vmi illi⁹ terre bibe⁹; in q̄titate
 q̄tum credet; se indigere. ⁊ tñ
 apt̄ nimiam fortitudinē vmi
 quā oino ignorat inebriatur
 aliquo aliter **S**iliter cōtingere
 poss̄ de aliquo simplici q̄ pu
 tar; se debile vinum bibere. q̄d
 tñ sibi p̄ industria; forti vno
 simp̄atū ess̄ eo p̄tus igno
 rante. **E**t sic p̄t esse ebrietas
 sine p̄ccō. p̄cipue si non ex ali
 q̄ negligentia hoimis cōtingat
Scdo modo sic q̄ homo p̄
 piat eē immoderātū potum nō

tñ estimat ipm inebriare pote-
 tem Et sic esse pot cum pccō ve-
 mali eo modo quo supi? dictū
 est de gula Tercō modo pot cō-
 tingere q̄ aliquis tm̄ p̄cipiat
 potum esse immoderātū 7 ineb-
 antē. attē magis vult ebrieta-
 tem incurrere q̄ abstinere. Et
 sic est pccm̄ mōle. Quia talis
 vult a sciēs p̄ruat se vsu ra-
 cōis. q̄s est optimū hois. a fi-
 ne quo nec virtutes operatur
 nec vicia declinat. Et hoc vult
 aug? .i. fm̄one de purgatoz io.
 vbi dic̄ q̄ ebetas si sit assidua
 est pccatū mōle. non intēdes
 p hoc q̄ ebrietas fiat mōle p
 solam itera cōe; S; ideo q̄ nō
 pot esse q̄ homo assidue mebe-
 tur. quin sciens 7 vles ebie-
 tatē incurrat. dum sepe expituz
 fortitudinem vim 7 suā habi-
 litatem ad ebrietate; ¶ Quo-
 ad secundum p̄ncipale nōn
 dum q̄ quinq; p̄mit gregor.
 .xxxi. morali. filias que ex gula
 vico generātur. que etiam sūt
 cause vel occasiones alioz ml-
 tozum malozum corpōis 7 ani-
 me. Prima est ebetudo sensus
 circa intelligibilia. Acies enim
 racōis obtunditur 7 ebetatur
 p immoderātā ciboz 7 potuum
 sumpcōem p̄pter fumositates
 inde surgētes a caput p̄turbā-
 tes. nam sicut fenestra obstru-
 cta limo obtenebr̄tur. sic intel-

lect? cibis a potib? obscuratur
 Secūda ē inepta leticia Cū ei
 p immoderātā cibi a pot9 q̄si
 sopitū ē racōis gubernaculū.
 tūc sequūtur ut plūmū multe
 discordiācōes i appetitu. 7 male
 inordiate passioes. 7 spālīter
 vaga q̄dā leticia a inepta Ter-
 tia filia ē multiloquiū. p q̄s in-
 telligi pot inordiatō locucōis
 siue q̄ ad supfluitatē verboz.
 siue q̄ ad honestatē eoz. vtrū
 q̄ ei oitur ex inordiatā supcō-
 ne ciboz 7 potuū Vnde gre. in
 pas. Nisi gule deditos imodera-
 ta loq̄citas capet. diues ille q̄
 epulatus q̄tidie splendide d̄.
 i lingua grau? nō arderet. Ri-
 ta filia d̄ scurrilitas. id ē q̄dā
 leuitas in exteiorib? motibus
 a gestib?. siue quedā ioculai-
 tas que risum mouē solet ut di-
 cit glō. Eph. v. Vñ dicit gre-
 gori. ome. de diuite epulone.
 Prima male cōiuuātib? culpa
 fabulatur loquacitas loquaci-
 tatemq; ludendi sequitur le-
 uitas. scribitur enim Sedit po-
 pulus manducare a bixere. 7
 surrexit ludere Quinta filia est
 immūdicia corpōis. que pot
 attēdi fm̄ inordinatam emissi-
 onem quarūcūq; supfluitatū
 7 maxime seminis. aut p vmi-
 tum. Sequūtur etiā plura ma-
 la anime 7 corpōis ex gula Pri-
 mo auaritia. quia pluā ferula.

wlētes h're' vel delicata victa
 alia facili? conatur p phas ⁊
 nephas acq̄rere tpalia. vnde
 Jero. Delitie ⁊ epularum vaie
 tas auaritie fomenta sūt. **S**e
 cūdo seq̄tur luxuria. vnde Jero.
 q̄ diu' eua i paradiso abstīnu
 it: virgo fuit. q̄ cito p̄ceptum
 abstīnēte violauit: corrupcō
 nē sēsit **T**ercō Ira ⁊ inuidia. vñ
 .ii. Re. xiii. Absolon fecit ouiu
 um ⁊ interfecit fratrem suū amā
 cū temulēt? eet vīno: **Q**uarto
 p accidiam requiē prestat de
 momib? **I**so legio demonū di
 xit **M**arci. v. mitte nos i gre
 gē porcor. qd̄ dñs pmisit eis.
In signum q̄ gulosi sunt. s̄m
 glō; demonū habitacula **Q**u
 to gruat spiritū ⁊ ab omni de
 uocōe dicit. vnde luc. xxi. Attē
 dite ne ḡuentur corda v̄ra cra
 pula ⁊ ebrietate **C**rapula autē
 ē cruda epula. qn̄ tātū de cibo
 sumitur q̄ calor naturalis nō
 sufficit ad ei? de cocōez. **S**ex
 to sequitur corpis infirmitas.
 pmo infirmitates plures. **I**so
Eccā. xxxvij. In multis enī esca
 erit infirmitas **S**eptimo sepe
 mors sequitur. **V**nde ibidem
 p̄t̄ crapulam multi pierunt.
¶ Quo ad terciū p̄ncipale no
 tandum q̄ cōtra gulam sunt
 plura remedia. **P**rimū est ser
 mo dñi? hoc dat dñs. **M**ath.
 .iiij. d. op abolo de gula tēptā

ti non i solo pane viuit homo.
 s̄m omni verbo qd̄ p̄cedit de
 ore dei. ad h̄ram enim frequēs
 spūalis cibi studiū gulā restri
 git. secūdu ē modē rata occupa
 cō. **V**ñ p̄. xxi. desideria occi
 dunt pigrū. noluerunt enī q̄c
 q̄ man? ei? opari. tota die cō
 cupiscit ⁊ desiderat. ad h̄ram nā
 q̄ aures otiosi dēfiderāt rumo
 res. oculi vanitates. ⁊ os gulo
 sa. **T**ercium est elongacō ab
 h̄is que dāt occasionem exce
 dendi i cibo ⁊ potu **S**icut sūt
 delectabilitas. vaietas. vel ni
 mietas ciboz. fugere enī i vi
 cio gule sicut luxurie victorio
 sum est **V**nde gen. iij. d̄r **V**i
 dit mulier lignū qd̄ bonū ess̄
 ad v̄scendū. ⁊ pulchz oculū.
 aspectuq; delectabile. tulit de
 fructu illi? ⁊ comedit **Q**uartū
 est cōfideāre frequēter qualis
 post mortē caro sit futura **Q**d̄
 docz greg. dicens **N**ihil adeo
 valz ad domand̄ carnis dēfide
 ria: sic cogitare qualis sit futu
 ra mortua. **Q**uintum est me
 ditacō eterne cene quā nō vl
 tarde gustabūt q̄ i p̄radio hu
 ius seculi se filiis porcor refi
 tiūt **S**ic etiā cenā auidē gusta
 re neq̄t qui i p̄radio se reple
 uit. vñ math. v. b̄ti q̄ esuriūt
 ⁊ sitiūt iustitiā. qm̄ ip̄i satura
 buntur. **S**i b̄ti q̄ esuriūt: ergo
 beacōres q̄ saturabūt **S**extū

Sextum**Præceptū**

est consideratio malorum quæ gula facit in secundo membro tactorum. Nam tripliciter infert mortem: culpe corporis et fine dānacionis. Vnde Job .vi. gustat aë quæ potest. quod gustatum affert mortem. nam sic cum prudētissima mētura fumitur medicina vltipriaca: sic sumi debet discretissime victualia. **Septimū** est consideratio penurie christi in se et membris suis. **Tren. iiii.** Recordare paupertatis. et transgressionis. et fellis. quod ad primū. Quis etiā quo ad alterum cogitare posset pauperum pro victu sollicitudines. labores. modicitates. et exiguitates quæ patiuntur captiuū. mendicū. viduē. et dei amici. **Octauū** et optimū est dei gratia. vnde qui laborat hoc gula vitio. debet orationibus instare. **Ido Job. iiii.** Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei non faciet in eternū. **Et lxx. xiiij.** optimū est gratia stabilire cor. non escis que non profuerit ambulātib⁹ in eis.

Cap. viij.

De abstinentia et Ieiunio

De abstinentia et ieiunio tria nūc sūt videnda. **Primo** quæ sunt utilitates sequentes ieiunium. et quæ mala sequantur non ieiunantes. **Secundo** quæ teneantur ad ieiunandum. quoniam et quælibet. **Tercio** de potentia abstinentie in homine. **Quintū** ad primū notandum prius quod ieiunium secundum the. in .iij. di. xv. est primo via victus. ab

Capitulū**Septimū**

abstinentiaque ciborum. **Primū** scilicet primo via victus semper est necessaria ad virtuosum actum habendum in fumendo et appetendo cibum. **S;** secundū scilicet abstinentia in certis cibis et potibus. certis horis non solum necesse est sua esse quoniam ieiunium indicitur ut postea dicitur. **Secundo** non dicitur quod quintuplex est ieiunium seu abstinentia. scilicet nature pro sacramento eucaristie in sano necessarium. **Secundū** est spirituale. videlicet abstinere a vicibus secundum Iero. etiam ad eiectionem demonum necesse est. **Tertium** est meroris. ut discipulorum christi in triduo mortis christi. **Et** etiā aliorum quibus dulcedo spiritualis subtrahitur. **Quartū** est gaudij. ut discipulorum christi in eius presentia. et deuotorum in pena consolationis spiritualis. **Quintū** est ieiunium ecclesie quo tamen semel certa hora. et certis cibis. quis abstinet. et quis est fructus. de hoc solum est ad propositum. **Tercio** non dicitur quod b gulosi quidam dicunt ieiunium minimum virtutis esse actum. **Quo** contra secundum the. in .iij. di. xv. fructus. xij. et utilitates ieiunij in summa ponit. **Primus** est diminutio fomitis quem ab adam et parentibus contraximus. qui licet peccatum non sit. tamen valde inclinat ad peccatum nisi ieiunijs et alijs opibus virtuosus sibi resistatur. hic fomes ignis est. virtutum opera destrues.

de futuro qui tam p̄aliter puni-
ti sūt de p̄terito. ut patuit Ione.
iij. In ieiunio nimitaz a r̄ge
mūcto. Non est. qz p̄ ieiunū
fit decimacō t̄pis quedā. Vñ
bt̄us greḡ. dicit i ome. duct⁹
est ih̄sus in desertū. dignū enī
ē ut qui tot dieb⁹ vltra semel
refici possim⁹ in corpe: etiā int̄-
dum abstineam⁹ a corpalib⁹.
ut recreemur in mēte. Decim⁹
est. qz ad sacramenta p̄repat
ut fructuosius sumantur. Ideo
tota q̄dragesima ieiunatur ut
i die pasche deo te coicetur. p̄p̄
q̄d etiā eccl̄a precepit a non ie-
iuno sine necessitatis articulo
nullū debē cōmunicari. Vñ deci-
m⁹ ē. qz p̄ ieiunū xp̄o passo ml-
tū oformamur. q̄ sic ad horam
non ā in cruce ē p̄ nob̄ passus:
sic nos p̄p̄ eū vsqz ad eādē ho-
rā nos cruciādo ieiunem⁹. ut di-
cit th̄o. i. iij. di. xv. Duodecim⁹
ē qz facilius p̄ nob̄ ⁊ alijs ea q̄
petim⁹ a deo obtinemus. sic da-
niel oratur⁹ ieiunauit dan. x.
⁊ facti multi. Q̄d aut̄ ieiunia
ab eccl̄a instituta sint rigide ob-
seruāda: ad hoc multa inducūt
Primo ritus iudeoz quozūdā
qui a d̄o rigide seruabāt suas ab-
stinētiā ut potius mori elige-
rēt q̄ abstineā indictā solue-
rēt. ut ptz. ij. machab. vi. ⁊ vij.
Quāta ergo verecūdia ē xp̄ia
nū tpe gr̄e faciliē solue ieiunū

Secūdo qz nō inuicitur aliq̄d
pc̄m hūanū ḡuius punitū q̄
fractō abstineēte impoite ut p̄
in p̄mis pentib⁹ gen. iij. Q̄nta
ergo pena infligenda ē faciliē
abstineā nō seruātib⁹. Ideo
zach. iij. Adā exēplū meū ab
adolescētia mea Tercō abstinē-
tia multos malos h̄ impugna-
tores. Eā caro impugnat. Itē
creature visu pulchre. ⁊ ad ve-
scēdū suaues Itē dyabol⁹ ut p̄
in xp̄o a p̄mis pentib⁹ p̄mo ip̄
sā ipugnat racō q̄d ē maximū
q̄ facile cōn eā reperit multa ar-
gumēta Itē societ. as lxij. m. idō
t̄nto virtuosior est act⁹ abstu-
nēte. q̄nto plures h̄ ipugna-
tores. vñ ps. virilit̄ agite a cō-
fortet̄ cor v̄rm oēs q̄ spatis in
d̄no. Secūdo p̄ncipalit̄ ma-
gis ī sp̄ali videbit̄ q̄n sit p̄cep-
tū ieiunae a abstineē Qualit̄ te-
neam̄ ieiunae. ⁊ an ieiunū sit
dispensabile. de p̄mo h̄m th̄o. r. r.
q. Cxlvij. Ieiunū cadit in coi-
s̄b p̄cepto legis nature. Primo
in q̄tū ptinet ieiunū ad necēsi-
am cohibicōez a pc̄o Secūdo
in q̄tū ptin⁹ ieiunū ad satisfā-
ctōez ī p̄nia. ⁊ sic cadit sub p̄ce-
cepto d̄mo. scz put̄ inūctū ē in
p̄nia simplicit̄. a sic ē ps sac̄-
menti Tercō cadit sub p̄cepto
eadē abstineā in q̄tū p̄r cibū
aliquē pbabiliter quis sanita-
te corporis ⁊ vita priuaretur.

Sextum Preceptum

Quarto cadit sub precepto legis dñe. qñ q̄s vult ieiunare. Quinto sub precepto ecclie cadunt ieiunia ab ecclia instituta. et p̄cipue ieiunium quod dicitur gesime. quatuor t̄p̄m. vigiliarum omnium apostolorum p̄ter vigilias Johannis euangeliste philippi et Jacobi. Et filia ieiunia que ab ecclia instituta sunt. vel p̄ generali consuetudine ecclie tanquam ieiunia necesseario obseruanda approbata sunt. Ista cadunt sic sub precepto. quod que ea sine necessitate et legitima causa transgreditur: peccat mortaliter modis immediate per se in th̄o. ex p̄m̄dis **Vñ. i. q. vii.** Si quis omnem ecclesiasticam traditionem scriptam vel non scriptam violat: anathema sit. nullus autem in seipsum mortaliter anathematizatur. Et th̄o. ubi prius dicit. Quod si quis auctoritatem legislatoris contemnit. preceptum eius transgrediens ex contemptu. vel si quis transgreditur hoc modo quod impediatur finis que intendit legislator: tunc peccat mortaliter. Si autem aliquis ex aliqua rationabili causa statutum non fuerit. p̄cipue in eo casu in quo legislator si p̄ns esset decerneret non esse seruandum: talis non peccat mortaliter. Et in scripto super. iij. di. xv. dicit. Intencio legislatoris obseruat. qui ex contemptu. vel sine aliqua rationabili causa ordinationem non seruat

Capitulum Septimum

Si autem in aliquo casu ordinationem non fuerit in quo probabiliter credi potest si legislator ad se ipsum obligari non velit: talis non est reputandus transgressor precepti. et ideo non est necessarium quod quicumque aliquo die ab ecclia institutum ieiunium obmittit quod mortaliter peccet. Potest enim hoc aliquando omnino sine peccato contingere. Aliquando autem sine mortali cum veniali. quod intelligitur quod rationabilis causa subest. Aliquando autem cum mortali. et hoc secundum diuersas occasiones quibus homo ducitur ad ieiunium frangendum hoc th̄o. Concordat per de palmis. iij. di. xv. dicens. Ieiunium ecclesie cadit sub iure positio. Vñ eius transgressio sine causa est peccatum mortale. ut in adam. et olim. **Aia** que se non afflixerit vicem. **Exo. xij.** abstinendo a fermentato. prohibet de populo suo. Quando autem fractio est cum causa non ex toto sufficit: est veniale ut de hijs qui legunt matutinam incompleto. Quandoque simpliciter nulla culpa est ut in necessitate. **Quo** e modo autem ieiunare teneantur non tantum secundum eundem quod ieiunium tripliciter potest solui. Primo quando quis comedendo etiam semel per totam mensam irascitur male. et gulose comedit per totum. vel huiusmodi facit quod est contra virtutem temperantie. Secundo quando quis

etiam semel comedendo. non conti-
nue. h̄ in pte excedit peccādo ut
in sine gulose comedendo. vel in
pte irascendo. et pro tanto solum
p̄dit ieiunium. non pro toto.
Tercio qui die qua ieiunāt cir-
cūstantias necessarias violant
Ieiunium em̄ d̄ fieri cū septē cir-
cūstantijs Primo ut q̄s die ie-
iunabili vltra semel non come-
dat ea q̄ alias māducatō so-
let cōpleri. An aut̄ peccet toci-
ens quis mōrlit̄. quotiens die
ieiunabili pluries q̄ semel co-
medit sine racōnabili cā. Qui
dā dicūt q̄ sic. Alij q̄ non Tu-
tū tene s̄m aug⁹. certum a di-
mitte incertū. Hoc tñ certum
ē s̄m vtroz q̄ opimōez q̄ pec-
catum ex pluralitate comestio-
nū ampli⁹ pōt gruari. ut plus
pecc̄ q̄ die ieiunabili quat̄ co-
medit. q̄ q̄ ter ceteris pibus.
Quia stat⁹ q̄ q̄s hora p̄ma di-
ei comedat sic⁹ cū modico pa-
ne. et sic secūda hora. tertia. q̄-
ta et quita. et sic quiquies ome-
dat modicū sp̄. Ali⁹ v̄eo come-
dat post prādiū et in cena ean-
dē cenam vsq̄ in crastinū pte-
lando i cibis et potibus. Appa-
r̄ q̄ secūd⁹ pl⁹ peccet q̄ p̄mū.
q̄ secūd⁹ pl⁹ cōtra intencōez
legislatoris facit q̄ prim⁹. q̄
prim⁹ plus lasciuas corpis re-
primit quod intendit legisla-
tor q̄ secūdus faciat. Secūdo

non debz ieiunās hora prādiū
preuenire nōb̄ ilter sine causa
racōnabili. Est aut̄ hora prādiū
in ieiunio ecclē alicubi. xij. Ali-
cubi forte aliter. s̄m osuetudi-
nes varias a maiorib⁹ prela-
tis bene approbatas. In primi-
tua tamē ecclesia fuit hora no-
na dici. que est secunda hora
post incidē. quia pro tūc s̄m
plures doctores videtur p̄mo
xpm̄ mortuum fuisse in cruce.
i cuius recompensam nos cru-
tiamus ieiunio. in quadagesi-
ma tam̄ strictius videtur iei-
niū esse seruandū. Vñ in calcedo-
nensi cōsilio sic dicitur. In qua-
dragesima nullaten⁹ credendi
sunt ieiunare. qui an̄ mandu-
cauerit q̄ vespertinum celebre-
tur offitium qd̄ quadagesimā
tpe post nonam dicitur. Et de
osec. di. i. Solent plures q̄ se
ieiunare putant in quadagesi-
ma mox ut signū audierint ad
horā nonā. māducare. q̄ nulla-
ten⁹ ieiunare credēdi sūt. si an̄
manducauerint q̄ vespertinū
celebretur offitium. Concurrē-
dum est enim ad missas. et audi-
tis missarum solemnibus: vesp-
ertinis officiis. largitis elemosi-
nis: ad cibū accedēdū ē. Si q̄
vero aliq̄ neccitate strict⁹ fue-
rit ut ad missam venire non va-
leat. estimata vespertina hora.
et cōpleta oracōne sua. ieiunium

Sextum Preceptum

soluat. hxc ibi. **A**ddit tko. i. iiii. de hora ieiunij. **H**oram Ieiunij in comedendo non oportet stricte considerare. sed sufficit grossa est imaco. scz qd sit circa horam debita. nec multum nocet. si ex aliqua causa illa hora aliquantulum preueniatur. vel si forte propter infirmitatem. vel etatem. vel aliquid huiusmodi. tali hora comedere cederet. alicui in magnam grauam. eest cum eo de Ieiunio dispensand. vel ut aliquantulum preueniat. hora per de pal. etia; dicit qd ieiunium frangitur notabili hore anticipacione sine causa. dico nobili non de illa que vocatur spes gula. Dico etia; hora nona omni tempore. tardi? tñ d; edi in quadragesima. qm in alijs ieiunijs. In quadragesima ergo potest officium vespaz. an hora vespertina non licet edere. Ex quo constat qd hora nona transijt. sicut in alijs ieiunijs. post officium enim none ante horam none. dum tñ constat horam sextam transisse. vel ee. hxc per. vccant aut doctores pnoia ti horam sextam meridiem. Terco fm tko. vbi prius in summa et scripto. **E**tus carniu generaliter in omni ieiunio phibitus e. Ratio est. qd generaliter magis e delectabilis. et ad hucore luxurie magis ceteris opatur. Concordant Inno. et host. Vnde etiam in sexta feria necessario e

Capitulum

viii

abstinendum a carnibus. et etiam in sabbato fm quorundam consuetudines. In quadragesima vero inter dicuntur vniuersalitez oua et omnia lacticia. In alijs aut ieiunijs circa hxc comedenda vel dimittenda diuise consuetudines existunt apud diuersos. quos quisq; obseruare debet fm morez eoz inter quos conuersatur. **V**n Jero. loquens de ieiunio dicit. vnaqueq; pietia habundat in suo sensu. et precepta maioru leges aplicas arbitret. **S**ed nunquid diebus ieiunioz potest quis de castore comedere. Rñd; wilh. i. ronali. p. vi. ca. de dñi ca. iij. aduertit. **C**um quidam pisces sint habentes ex vna parte forma quadrupedis animalis. et ex altera piscis. ut bimet? In ieiunijs possunt comedi ex parte qua piscis. ex alia vero minime hxc ille. tñ di. iij. demiq; d; sic de ieiunio. nequaquam suntuosiora marinaru beluaru. idest monstruoz et cet? ouina parz. **Q**uarto circa vsu istoz ciboz qd alias ceter non sumuntur ut electuarioru et sperum. sic quis se debet habere ut si modicum sumat: non tñ in hoc debet exorbitare. vici; qd qrat solu delectacione; in eis. vel multum sumat. **V**n fm thō. in .iij. sup eo electuarioz modica etia; ad delectacionem ieiunijum etia; non soluit. quous hō

Sextum

Preceptum

possit totaliter vel in parte ex hoc meritum ieiunij per de. vel et. mor. licet peccare si sit immoderata libidinis non tamen est transgressor precepti ecclesie nisi in fraude; fumer; Aut si eis quasi alijs cibis uteretur ad famem extinguentia; Per electuaria ei ut in summa dicit non soluit ieiunium. sic nec per alias medicinas nisi quis in fraude electuaria fumat in magna quantitate per modum cibi. Quinto in potu non dicitur quis exorbitare. **Alia** ut per de pa. dicit in. iiii. Et tho. in. iiii. potus etiam ante et post non soluit ieiunium nisi in fraude fiat. **R**espondeo autem dicitur quod potus nec ante nec post soluit: illud intelligo dicit per. quoniam non constituitur ex illis quod consueverunt sumi in cibum ut potus ceruicie. **R**espondeo autem potus constituitur ex illis quod consueverunt sumi in cibum ut amigdolatium brodium et huiusmodi quod etiam ante in cibum sumuntur. secus forte est ut in purretam. hoc ille. et albi. li. de quatuor co. eius tenet quod potus ante prandium siptus soluit ieiunium. In nocturno tenet quod non propter consuetudinem. per de pa. vbi prius addit. **S**i quis non propter famem vel voluptatem sed timore ne deficiat per inanitatem sic aut purretam aut aliquid huiusmodi prohiberet per modum medicine: sic non est fractum ieiunium. **S**exto debet ieiunare locum et terram

Capitulum

Septimum

considerare in qua forte vult ieiunium soluere. **U**nde dicit per de pa. vbi prius. **S**i consuetudo est in aliqua dyocesi quod ieiunetur certo die: illi de dyocesi tenentur ieiunare sic et tenentur si episcopus indicet. **R**atio quia consuetudo rationabilis et prescripta obligat. di. xii. c. illa. **E**t hoc intelligo. quo ad indigenas non autem sic faciunt consuetudines ribaldi et malicie; plures sunt numero qui nec cetera ieiunia observant quod non est consuetudo ratione obligata. sed corruptela. **A**liegene vero si veniunt animo in habitam diligantur et ieiunio consuetudinario sicut a scripto hoc per. **S**i autem solus transierit per terram: tutissimum est ut servaret ieiunia terre prope et aliene. **E**t hinc presertim doctores tenentur servare ieiunia proprie terre in alienis locis. **E**t si ieiunia consuetudinaria aliene terre quam pertransierit ieiunare non debent: tamen tenentur non scandalisare bis comedendo. vnde publice non debet bis comedere. **I**deo. i. cor. viii. **S**i esca scandalisat fratrem meum dicit apostolus non manducabo carnes in eternum. **A**d illud est illud quod habet. di. xii. **I**lla vbi **A**ugustinus interrogavit per matrem beatum **A**mbr. **Q**ui respondit **C**um romam viro sabbato ieiunio. cum mediolani sum. non ieiunio. **S**ic et tu ad quacumque

Sextum Preceptum

etiam veneris. et? more serua
 si cuiq; non vis ee scandalum.
 nec queq; tibi ex q; fut verfus
Cu fueris rome romano viu
 to more. **Cu** fueris alibi. vnito
 sicut ibi. **Septimo** deb; a ieu
 nante inspici tps. **Na** fm thō.
 in summa: die dnica ieiunare nō
 couenit. qz dies est leticie. **Vn**
 si quis tuc ieiunatz: con osue
 tudinem populi xpiami facerz
 q; p lege fm **Aug?**. habēda ē
Addit bonauen. li. de euangeli
 ca perfectio e. nisi valitudo ali
 ud requirat. vel familiais insti
 ctus spūssancti aliud requiāt
 pe. pa. 7 thō. dicūt. qz etiam in
 festo natiuitatis dñi quis ieu
 nare pōt ut pat; in multis reli
 giomb;. **Et** qui vniuersi. pl
 tunc tenentur. **Que** dicta sunt
 de Ieiunio i aliena terra fuādo.
 etiam intelligēda sūt de absti
 nentia a carmb; vel lacticijs
 ne scādaliset q̄s. **Vn** extra de
 obf. Je. ca. **Explicai.** d; qz in fe
 sto natiuitatis xpi si i sexta fe
 ria venit a carmbus abstinere
 tenētur qui ad hoc obligāt
 wto vel regulari obseruācia.
Et qz etiam hñ nō sunt repbē
 dendi q̄ pro tunc ob deuocōez
 vluerint abstinere

Capitulum Octauum.

Ed adhuc queis q te
 neatur ieiunae. 7 quā
 do in ieiunio dispēsa

Capitulum Octauum

ri possit. a q̄s. **Vbi** nōndū a
 fm dur. thō. 7 pe. de pal. qz nul
 lus auctoritate sua d; soluere
 ieiunū. qz null⁹ est iudex i sua
 cā. si como de pōt habere recur
 sum ad superiozem suū. **Et** fm
 hosti. nō sufficit licentia simpli
 cis sacerdotis. si pōt hñ episco
 pus. **Alias** si non pōt omode
 habet epūs: pōt curatus dispē
 sare. **Tñ** i summa thō. addit.
In talibus recurrendū est ad
 supiois dispensacōem. nisi for
 te vbi ita cōsuetum ē qz ex hoc
 ipō qz plati dissimulat. annue
 re videtur. **Sūt** aut quq; b
 cause principales. racōnabiles
 a legitime ap̄t quas pōt q̄s
 dispensare in ieiunio. vel in pre
 ueniendo horā. vel i comedēdo
 aliū cibum. qz ieiunātes forte
 p tunc comedāt. **Et** sunt **Etas.**
 infirmitas. necessitas. labor. a
 ministeriū. **Prima** cā est **Etas.**
Vnde fm thō. vsq; ad finem
 xxi. anni non tenētur ieiunae
 iuuenes. qz idigēt ut plurimū
 ante illud tps de nut mēto. du
 plici de cā. vic; ut nutriantur
 7 etiā ut crescāt. **Tamen** infra
 predictū tps decens est ut ad
 aliquā abstinētiā se exerceant
 plus a min⁹ fm modū sue eta
 tis. **Sed** qz q̄to ad terminū p
 dictum appropiquatur: tñto
 virt⁹ nature magis roboratur.
 a augmentum tardiq; pcedit.

Sextum Preceptum

cū in p̄mis quīq; annis pueiat
 puer ad medietatē augmenti:
 ut p̄hs dic̄. **I**ō fm̄ q; maḡ ap-
 propinquāt ad p̄dictū t̄minū
 sūt eis ieiunia magis omensu-
 randa dicit t̄lx. Idem creditur
 tenendū de senibus valde. pp̄
 debilitatem virtutis digestiue
 si tanta sit q; nullo modo p̄nt
 digerere tantū cibū vna dige-
 stione. q̄ntus sufficer; ad cōb-
 uacōnem nature. pluriū etiam
 terrarum consuetudo hab; q; i
 ieiunijs p̄fatis usq; ad septēmi-
 um. pueris datur oua a lactici-
 ma. dicit quidā doctoz. **S**ecū-
 da causa est infirmitas vel debi-
 litas. q; aut dicit de c̄etal. debi-
 libus 7 infirmis non p̄iudicet
 dicit p̄. pal. i. iij. **I**ntelligitur
 non ip̄ iure. s; disp̄satur. vñ
 non dicit q; tales non ligētur.
 s; q; eis non p̄iudicetur. **D**e-
 bet aut esse euīdens infirmitas.
 Vñ etiam canones p̄mittunt
 necessitate exigēte cū infirmis i
 esu carniū dispensaē. ext̄ de
 obf. ieiū. **C**ōsiliū **E**t videtur q;
 etiā debiles qui nō p̄nt tātum
 comedere vna vice q; natuā cō-
 suet; nō teneātur stricte diu.
 saltem ieiunare eadē racōe qua
 supra de etate dictū est. **I**ste ca-
 sus otigit. s; in paucōrib; pro-
 quāta aut infirmitate vel debili-
 tate solui possit ieiunium ab i-
 firmis vel debilib; arbitrio b̄

Capitulum Octauum

m̄ viri potius limitandū est. q; p
 p̄ aliquā doctrinam genēalem
 ut dicunt doctoz. de mulieb; 7
 p̄gnatib; a nutritib;. si timea-
 tur probabiliter de piculo ca-
 rum si ieiunauerint. de fetu in
 vtero. vel de puero. ad vbra: nō
 solum p̄nt: s; etiam tenētur sol-
 uere ieiunū. **T**ercia causa
 est euīdens necessitas penurie m̄-
 mie. que p̄t esse duplex. **V**na
 magne paupertatis. ut quando
 aliquis cogitur hostiatim mē-
 dicare. a nō p̄t habere tantū
 de cibo q; sufficiat pro vna refe-
 ctōne ille p̄t plures comedere
 Alias si potest habere simul sa-
 tis pro vna refectōne: tenetur
 ieiunare. **C**oncord. t̄lx. i. scrip.
 a in summa. **E**t addit q; qñ q;
 p̄pter p̄cedentem mediam ita
 debilitatus eēt q; ieiunū susti-
 nere nō p̄t: eē excusatur. **A**lia
 penuria poss; esse ex magna ca-
 ristia. ut si in xl. vel i p̄fatis ie-
 iunijs null; ali; cib; h̄ri possit
 nisi carnes. vel in exercitu. vel a-
 lias. si nō poss; simul h̄re cibū
 sufficiētē. s; solum successiue
 a int̄polati. **I**n talib; casib; plu-
 ries comedēs. vel carnes edēs. a
 p̄ccō mōzli excusaētur. **Q**ui tñ
 sufficiētā carniū h̄ret. i tali ca-
 su fm̄ q̄sdā teneretur ieiunare
 sc; tñ semel comedēs. **Q**uā-
 ta causa est labor necessarius
 et pius quem homo vsq; ad

aliud tēpus differre non pōt.
 a quē cogitur cum magna fa-
 tigatione otinuare. In tali labōe
 nō tenentur ad dicta ieiūnia.
 maxime q̄ nō sūt ita fortes q̄
 simul possent laborare et ieiū-
 nare. Ex quo patet q̄d teneāt
 peregrinātes. itinerātes. laborā-
 tes in vineis. agris. et artibus
 mechaicis. Vñ in. iiii. diē. tho.
Si sit talis peregrinacō q̄ possit
 sine incomodo differri: debet
 peregrinacōe; homo differre si
 simul cū ea non pōt ieiunare.
Si autē peregrinacōe comode dif-
 ferri non pōt. vel q̄ tempus iei-
 unij hominē in via p̄occupat.
 vel q̄ dies festus alicubi immi-
 net ad quē ex deuocōne homo
 p̄gere cupit. vel q̄ mora in pi-
 tentia piculū h̄z. spūale vel cor-
 porale. pōt s̄m dispensacōe; sui
 superioris omnib; p̄dictis p̄sa-
 tis peregrinacōe ieiūniū soluere.
 hoc tñ intelligitur de h̄is q̄ la-
 bore itineris a deo affliguntur.
 q̄ simul cū ieiūniō itinerare nō
 pōt. nec obstat q̄ p̄ceptū dēt
 ipom̄ cōsilio. q̄ intencō huius
 modi p̄ceptum dantis non ē
 alias p̄ias et magis necessari-
 as causas excludere: nec inten-
 cō maioris lucri nō necessarij
 laborātes corporalit̄ eos a p̄ccō
 excusat si ieiūniū frangūt: nec
 illi itēz a p̄ccō immunes sunt
 q̄ oparios cōducere nolunt n̄

tali pacto ut ieiūniū soluant. n̄
 forte causa sit neciā q̄ festina
 cōnem opis p̄ quo laboratur
 exposcat. h̄c tho. ¶ Quāta cā e
 p̄ueniendi cibum ē ministeriū.
 vnde seruientes nobilib; diu
 mēsam p̄trahētib; si ex causa
 neciā p̄ueniāt aliquātulū ho-
 rā comedendi comedēdo ex to-
 to. vel si p̄libāt modicū ne defi-
 tiāt ī fruendo. et hoc fatiāt posi-
 tis iā mēsis. vel parz añ. Ita q̄
 p̄t cōtinua cōem t̄pis totum
 debeat reputari vna mēsa: nō
 credūt quidā doctores q̄ pec-
 cēt. Sicut nec peccēt fruitores
 mediocriū p̄sonaz q̄ surgunt
 de mēsa dñoz suoz ut vadāt
 ad portandum vinum. vel ut
 portēt exenia. et reuertētes ite-
 rum comedūt. de regulaib; q̄
 debent legere ad mēsam ī refe-
 ctorio idem dicens. sicut de fru-
 torib; nobiliū. dūmodo hoc
 licētati faciunt. ¶ Quo ad ter-
 tium principale nōnd. q̄ mul-
 ta virtus abstīnēdi est ī hoīe
 quā paucissimi expiuntur nisi
 corp; suū exerceāt ieiūnijs. ab-
 stīnēcijs et similib; q̄ p̄z p̄rio
 in abstīnēcijs p̄hoz pagano-
 rū. Nā ut legitur in vitis phi-
 losophoz de socrate. Socra-
 tes tātpatus fuit ī victu. ut fe-
 re per oēm etatē suā īfirmitate
 caruerit. et ī peste q̄ at̄enas va-
 stauit ille sus trāfizeret. Itē cum

Septimum Preceptum

de rapina holocaustū offert. q̄
vel ciboz nimia egestate. vel
māducādi. vel somni penuria i
moderate corp⁹ affligit. Ter
cio si sit cōta abstīnētia q̄ hō
ab opibus vtiliorib⁹ impedia
tur q̄uis ad ea ex necessitate
non teneatur: m̄ discretū est ie
iumū. a si nō sit illicitū. Vnde
Jero. dic. Rōnabilis homo dig
nitatem amittit. qui ieiunium
caritati. vel vigilias sensus ite
gritati prefert. Queritur. ij.
an ieiunia possint redimi p pe
cunia. vel alio mō. R. fm Inno
c. q̄ triplex est Ieiunū. vnum
ab ecclā mādātū. de quo sup. a
hoc non pōt redimi. nisi cā vel
necessitas in ieiunante sub sit
Alia ieiunia sūt volūtaria. id est
vtilia. a talia sine causa que in
ieiunāte sub sit. dūmō alias sic
vtilia redimi pnt. auctoritate
superioris. Tercō sūt ieiunia i pe
nitentiā mīucta. a de istis idem
est sicut de voluntarijs.

Preceptū. vij. Capi. Primū

Quo vidēdū ē de se
ptio p̄cepto. non
facies furtū. Vbi
nō solū de⁹ phibz
furtū: s̄ rapinā. oēs ih̄delē emp
coez. vnditionez. laboz. a oēs
modos quibz hō voluntarie in
fert alteri damnū in rebus suis

Capitulum Primum

tpalibus. Rō nōuit Aug⁹. cū
i q̄stioibus. Exo. dixit furti no
mine intelligitur ois vsurpa cō
rei aliene. nō ei rapia; p̄misit.
q̄ furtū phibuit. sed apte totū
phibere voluit. Vñ cōn aua
ritiā hoc mādātū traditur de
q̄ videnda sūt tria. Primo q̄d
sit auaritia. a quale pccm. Se
cūdo q̄ detestabil sit. Tercio
cur diuitie q̄ sunt infima bō tā
tū diligūtur ab hōie. Q̄ntū a
ad p̄mū sciēdum q̄ auaritia ca
pitur fm tho. 2. 2. q. cx viij. Du
pliciter. Vno mō est inordi
natus appetitus. seu amor h̄ndi a
possidendi aliena. Ex q̄ amore
mouet hō ad volendū seu pos
sidendū aliena i debite. vicz sur
rapiēdo ea aut retinēdo Et sic
auaritia oppoitur iustitie Et sic
accipitur Ezech. xxij. p̄ncipes
ei⁹ i medio ei⁹ q̄si lupi rapiētes
p̄dā Alio modo accipitur aua
ritia put ē iordinatus amor a
appetitus ad diuitias pprias.
ut cū q̄s nimis amat res vtilēs
exteriōres. a p̄t hoc nimis desi
deat eas acq̄rere. Aut nimis cō
plac; i nā possessis. a idō nimis
retin; eas. q̄uis nō velit rape
ā retinē aliena Et sic oppoitur
liberalitati. que modeatur hu
iūsmōi affectioēs circa pprias
diuitias. hoc auaritia semp est
pccm. Vñ lxx. vlti. d. 2. Sūt
mores. id est vita sine auaricia